

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIV
Nr. 7 (459)
Simbătă
13 februarie
1971
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu

* Stimați tovarăși,

Ne-am gândit să organizăm această consfătuire pentru a trece în revistă munca desfășurată de creatorii de artă din țara noastră și, totodată, pentru a dezbate problemele noi ce stau în fața activității lor în anul acesta și în anii viitori.

Informările prezentate de președintele Uniunii scriitorilor, al Uniunii compozitorilor și al Uniunii artiștilor plastici, precum și cuvîntul celorlalți tovarăși care au vorbit în cadrul consfătuirii au evidențiat că în aceste importante sectoare ale activității spirituale au fost obținute, în ultimii ani, rezultate de seamă. Într-adevăr, literatura a cunoscut în acești ani o puternică dezvoltare; au apărut numeroase opere cu un conținut de idei bogat, inspirate din munca și preocupările poporului. S-au obținut rezultate bune și în creația muzicală, simfonică și de mîsă, inclusiv în muzica ușoară. De asemenea, putem spune că și artele plastice — pictură, sculptură, grafică, arta monumentală și decorativă — au oferit lucrări de valoare.

Merită totodată, subliniat — așa cum a făcut foarte bine tovarășul Meliusz — faptul că în acești ani, alături de cultura românească, literatura și arta naționalităților conlocuitoare din România au cunoscut o puternică dezvoltare. Acesta este rezultatul politicii naționale marxist-leniniste a partidului nostru, rezultat care se înscrie în contextul general al progresului material și spiritual al patriei noastre, al societății noastre socialiste.

Imi amintesc de prima întîlnire pe care am avut-o cu membrii uniunilor de creație. Au trecut de atunci aproape 6 ani. Imi vin în minte preocupările oamenilor de cultură și artă la acea consfătuire și le compar cu preocupările lor de astăzi. Nu aș dori să reamintesc problemele ridicate atunci; în principiu, ele se referau, mai cu seamă, la necesitatea creării unui climat propice manifestării depline a capacității creatoare a artiștilor, astfel ca prin talentul și pricepera lor să contribuie la ridicarea nivelului de cultură al poporului, la făurirea omului nou, socialist.

Așa cum s-a reliefat în cadrul discuțiilor de azi, în perioada care a trecut s-au creat, într-adevăr, condiții favorabile pentru ca toți oamenii de creație literar-artistică să-și poată pune pe deplin în valoare aptitudinile, talentul, geniul. Rezultatele obținute în acești ani în dezvoltarea literaturii, muzicii și artelor plastice din România, la care v-ați referit, sînt pînă la urmă rezultatul lichidării acelor neajunsuri și stări de lucruri negative din trecut care încetăuau gîndirea creatoare, posibilitatea de exprimare liberă a celor care au de spus ceva în limbajul artei, care vor să transmită un mesaj, să contribuie la realizarea telurilor societății noastre socialiste. Succesele obținute sînt rezultatul faptului că politica partidului și guvernului nostru a deschis largi posibilități de afirmare în cîmpul creației tuturor acelor care doresc să participe la înflorirea culturii și artei României.

Nu pot să nu menționez faptul că în toți acești ani creatorii de literatură și artă au dovedit că înțeleg idealurile societății noastre, au urmat și urmează neabătut linia generală a partidului nostru, sprijină activ politica sa internă și externă, care corespunde pe deplin intereselor întregii națiuni. Iată de ce, dînd o înaltă apreciere activității scriitorilor, muzicienilor și artiștilor plastici, realizărilor pe care le-au obținut în anii trecuți doresc să-i felicit din toată inima. (Aplauze).

După cum știți, o dată cu anul 1970, am încheiat și planul cincinal pe perioada 1966-1970. În acești ani am obținut rezultate remarcabile în ridicarea economico-socială a patriei, în îmbunătățirea condițiilor de viață ale poporului nostru.

Directivele Congresului al IX-lea al partidului au fost realizate în întregime, în bune condiții. Succesele literaturii și artei, condițiile care le-au favorizat sînt nemijlocit legate de progresul general al patriei. Totodată, profunde transformări înnoitoare din societatea noastră au constituit și constituie un viu izvor de inspirație pentru toți cei care doresc să-și pună forțele creatoare în slujba patriei, a poporului din care s-au născut și în mijlocul căruia trăiesc. Priviți, tovarăși, harta țării noastre; priviți noile construcții economice, noile edificii social-culturale. Dacă un sculptor s-ar apuca să dăltuiască în marmură chipul României de astăzi, greu ar putea cuprinde tot ce s-a înălțat în orașele și satele patriei noastre în acești ani. Ar trebui nespusă finețe și răbdare pentru o asemenea lucrare. Dacă un pictor ar încerca să înfățișeze aceste realizări, ar ieși, desigur, o frescă minunată, dar i-ar trebui multe nuanțe de culori și multă imaginație. Așa cum unui scriitor i-ar trebui o muncă îndelungată și grea pentru a reda aceste realizări în paginile unui roman. Și totuși, aceste mărețe succese ale poporului nostru trebuie să stea la baza creației literar-artistice.

Dar, alături de realizările care au îmbogățit și înfrumusețat chipul patriei, înfățișarea cea mai mare, cea mai de preț este făurirea omului nou, a conștiinței înaintate a muncitorilor, țărănilor și intelectualilor — români, maghiari, germani și de alte naționalități — care au creat toate valorile, toată bogăția noastră națională. Muncind în frății, învingînd multe greutăți, oamenii muncii au clădit tot ceea ce admirăm astăzi, tot ceea ce ne-a dus și ne duce înainte pe drumul progresului și civilizației. Tocmai acești oameni noi trebuie să fie eroii operelor scriitorilor și artiștilor, pentru acești oameni trebuie scris, compus, pictat și sculptat. Desigur, trebuie pricepere și timp pentru a studia acest om, pentru a-l înțelege în toată complexitatea și măreția vieții sale sociale și intime. Subliniez acest lucru pentru că, uneori, chiar în critica literară, se pornește de la ideea eronată că omul de astăzi ar avea preocupări simpliste, care nu oferă poetului, scriitorului, artistului posibilitatea de a înfățișa conștiințe înaintate, orizonturi sufletești largi. Unii mai consideră că e greu să întîlnesti asemenea oameni printre producătorii de

bunuri materiale și că este bine să-i cauți în trecut sau la cafenea, pe bulevard. Sînt de acord cu cei care au criticat faptul că în presa noastră literară își mai fac loc asemenea opinii. Nu, tovarăși, sufletul omului nou, conștiința lui deschid artistului un orizont nelimitat de investigație. Cercetarea și redarea acestui univers uman palpitant — iată ce cerem noi creatorilor de artă. Să glorificăm ceea ce e mai valoros, mai nobil în societatea noastră socialistă — omul, căruia îi datorăm tot ceea ce s-a înălțat în România.

Desigur, relevînd realizările, progresele pe care le-am dobîndit în toate domeniile, am greși dacă am spune că nu mai avem nimic de făcut. Există încă multe lipsuri, multe neajunsuri. Cînd aplecăm însă ce am obținut și ce mai avem de făcut, trebuie să nu uităm de unde am plecat. Astfel înțelegem cit de lung a fost drumul, ce urcuș am parcurs, pe ce vîrf ne-am ridicat. Totul a cerut eforturi, sacrificii. Poporul nostru, stăpîn pe destinele sale, a știut să folosească toate mijloacele ce le-a avut la îndemînă pentru a-și făuri, sub conducerea partidului, viața nouă, la care a aspirat întotdeauna. Mai avem mult pînă la societatea socialistă deplină, pînă la comunism. Mergem însă pe un drum bun. Fiecare dintre noi trebuie să facă totul, punîndu-și forțele alături de ale întregului popor, pentru a asigura mersul ferm înainte al patriei spre comunism. (Aplauze îndelungate).

În discuțiile de astăzi s-au făcut și o serie de critici și s-au evidențiat unele neajunsuri. Este drept, acestea se referă mai mult la probleme de ordin organizatoric și material. Desigur, activitatea de creație trebuie să o vedem și prin prisma rezolvării juste a acestor probleme, deoarece și de aceasta depinde, pînă la urmă, realizarea unor opere bune și, totodată, îmbunătățirea condițiilor de trai ale artistului. Eu, trebuie să spun, sînt satisfăcut că avem numai asemenea probleme de rezolvat, și nu probleme de altă natură. Doresc să spun că în cea mai mare parte problemele ridicate sînt justificate; ele puteau fi de mult soluționate dacă conducerea uniunilor de creatori s-ar fi ocupat cu adevărat de rezolvarea lor.

Aceste probleme nu depășesc puterile noastre, soluționarea lor nu ridică dificultăți deosebite. Consider, de pildă, o lipsă a conducerii Uniunii artiștilor plastici și a conducerii Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă că nu au acționat pentru rezolvarea la timp a problemelor ridicate aici de artiștii plastici. Cred că aceste cerințe vor fi soluționate într-un timp scurt. În ce privește dreptul de autor — despre care se vorbește de mult — consider că președinții celor trei uniuni, împreună cu conducerea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și cu tovarășii de la Comitetul Central și de la Consiliul de Miniștri care se ocupă de aceste probleme, să primească sarcina ca, în cel mult o lună, să prezinte Comitetului Central proiectul acestei legi. În

(Continuare în pag. 3)

ÎNTÎLNIREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU CU OAMENII DE ARTĂ ȘI CULTURĂ

Miercuri, 10 februarie, la Palatul Consiliului de Stat, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, s-a întîlnit într-o consfătuire de lucru cu oamenii de artă și cultură.

Au luat parte tovarășii Emil Bodnaraș, Paul Niculescu-Mizil, Gheorghe Rădulescu, Janos Fazekas, Dumitru Popescu, Leonte Răutu, Gheorghe Stoica, Miron Constantinescu, Mihai Gere, Ion Iliescu, precum și Pompiliu Macovei, președintele Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Zaharia Stancu, președintele Uniunii scriitorilor, Ion Dumitrescu, președintele Uniunii compozitorilor, Brăduț Covaliu, președintele Uniunii artiștilor plastici.

La întîlnire au participat membrii conducerii Uniunii scriitorilor, Uniunii compozitorilor, Uniunii artiștilor plastici, conducătorii asociațiilor scriitorilor și filialelor din țară ale celorlalte uniuni de creație, numeroși scriitori, compozitori și muzicologi, pictori, sculptori, artiști decoratori, graficieni, membri ai conducerii Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, critici literari și de artă, redactori-șefi ai presei centrale și ai publicațiilor de specialitate, directori de edituri și alți oameni de cultură români, maghiari, germani și de alte naționalități din întreaga țară.

Oamenii de cultură și artă, întreaga asistență au întîmpinat cu căldură, cu aplauze îndelungate pe secretarul general al partidului, pe ceilalți conducători de partid și de stat.

Inscriindu-se în practica curentă a stilului de muncă al partidului, al conducerii sale, personal al tovarășului Nicolae Ceaușescu, în cadrul dialogului permanent, direct, purtat cu muncitorii, inginerii, tehnicienii, cu țărani cooperatori și alți lucrători din agricultură, cu oamenii de știință și cultură, al dezbaterii și consultării ample cu întregul popor asupra tuturor problemelor care privesc prezentul și viitorul patriei noastre, construcția socialismului și comunismului,

consfătuirea de lucru cu creatorii de literatură și artă reflectă grija deosebită pe care partidul și guvernul o acordă dezvoltării vieții spirituale a poporului nostru, îmbogățirii patrimoniului nostru de valori culturale.

Participanții la discuții au subliniat că, alături de întregul nostru popor, care întîmpină semicentenarul partidului cu noi și importante succese, oamenii de artă și cultură vor cinsti gloriosul jubileu prin creații valoroase care să înfățișeze drumul de luptă și victorii al poporului nostru, sub conducerea partidului, tabloul minunat al României socialiste de astăzi.

Consfătuirea, în cursul căreia participanții au abordat, într-un spirit de înaltă angajare militantă, probleme actuale ale creației literar-artistice, sarcinile ce revin artei și culturii în făurirea socialismului, în formarea conștiinței înaintate a constructorilor noii orînduirii, în înflorirea vieții spirituale a poporului, a prilejuit, totodată, înfățișarea marilor realizări obținute în acest domeniu în anii cincinalului recent încheiat, care se înscriu în tabloul prefacerilor adînci pe care le-a cunoscut întreaga țară.

În cadrul consfătuirii au luat cuvîntul acad. Zaharia Stancu, Ion Dumitrescu, Brăduț Covaliu, Titus Popovici,

scriitor, Vasile Drăguț, critic de artă, Meliusz Jozsef, scriitor, Gheorghe Apostu, sculptor, Dan Hăulică, critic de artă, Nicolae Breban, scriitor, Patriciu Mateescu, artist plastic, Sütő Andras, scriitor, Pompiliu Macovei, care au exprimat, în numele tuturor oamenilor de artă și cultură, adevărate deplină la politica internă și externă a partidului și statului, atașamentul profund față de cauza socialismului, hotărîrea de a pune în centrul creației munca eroică și viața tot mai înfloritoare a poporului nostru, realitățile actuale, trecutul glorios, aspirațiile de pace și prietenie cu toate popoarele. Evidențînd în acest context preocupările oamenilor de cultură și artă vorbitoare au formulat critici la adresa activității uniunilor de creație, a Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, au făcut propuneri prețioase pentru soluționarea unor probleme de care depinde dezvoltarea ascendentă, continuă, a literaturii și artei din patria noastră.

În încheierea lucrărilor convînturii, a luat cuvîntul tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Cuvîntarea conducătorului partidului și statului, urmărită cu vie satisfacție, cu un deosebit interes, a fost subliniată în repetate rînduri cu puternice și îndelungi aplauze.

(Agerpres)

ÎN ACEST NUMĂR:

**Nuvelistica actuală
un eseu de Nicolae Balotă**

**Dostoievski
de Nicolae Manolescu**

**Domnitorul sublim
al românilor
de Ilie Constantin**

**Vitalitate și meditație
de S. Damian**

in fiecare săptămîna
marin preda
răspunde la o întrebare

Cîți oameni ne vor hrăni

A început să-mi fie frică de știință și de statistică, îi spuneam unui prieten mai deunăzi. Iu te scrie aici în legătură cu ziua de mine, o vîrjitoare te-ar speria mai puțin, fiindcă n-ai crede, dar aici sîntem în domeniul cifrelor și al calculului electronic, care nu dau greș, fiindcă țîi arăta toate variantele posibile și, n-ai cum să te înșeli.

...Desigur (citez doar acest pasaj care mă interesează în mod deosebit) țările care au încă o bună parte din populația lor activă folosită în agricultură (Japonia, Italia, Franța, Austria, Suedia, Norvegia) dispun de rezerve de productivitate sporite în raport cu celelalte. În măsura în care scăderea accelerată a miilor de lucruri agricole (specialiști O.C.D.E. consideră că la o anumită dată, mina de lucru agricolă nu va reprezenta nici măcar 5% din populația activă în țările organizate); această cifră, care se apropie de situațiile existente astăzi în S.U.A. și Belgia, este prevăzută să se realizeze peste 20 de ani) se traduce printr-un cîștig important de randament în agricultură, degajîndu-se în același timp brațele suplimentare pentru dezvoltarea industriei și serviciilor.

Pun ziarul jos (*Le Monde*) și mă frec la ochi. Carevașică țărăni vor dispărea, iar agricultura va avea un cîștig de randament. Cu alte cuvinte țărăni au devenit o piedică în calea randamentului în agricultură! Colosal! Și acest lucru aiuritor s-a și realizat în S.U.A. și Belgia.

Cum adică doar 5% din populația unei țări să asigure restulul alimentelor de tot felul, hrana vitală, fructele, verdeturile, laptele, carnea, ouălele? Dar albinele? Prin ce fel de flori și pomi

fructiferi or să alerge să-și caute polenul și cine o să aibă grijă de ele în toate anotimpurile anului? Dar omizile? Cine o să mă curețe pomii de ele? Dar caii? Unde sînt caii? Ce-au făcut cu caii? Și franțujii, care ar trebui să ridice caprei, de la care obțin cele mai bune brînzeturii din lume, ar trebui zic, să-și ridice, obeliscul din Place de la Concorde, o statuie, ce-or să facă, cine o să mai aibă grijă de ele? Că doar n-o să se poată face toate asta cu cei 5% din populația țării! Cînd știu este că dacă nu ai om, nu poți ridica recolta de pe cîmp, și nici sfecla, varza, da' ce zic varza, poftim, tutunul, acest produs cancerigen, care știu de mic cîtă trudă și cîți frați lucrăm la el pînă îl însămînțăm și îl culegem. Culesul ăsta era o istorie întreagă, se făcea pe etape, întii foile de jos, calitate inferioară, pe urmă cele de mijloc, galbene ca lămiua, tutun fin, și în sfîrșit cele de la vîrf. Trăgeam li-panele pe-o sfoară și făceam șiruri, puneam aceste șiruri la soare pe un soi de suport de lemn, construși special, upleam toată bătătura cu ei, ba chiar le întindeam și prin grădina, și apoi după ce se scorojeau, luam șirurile și le urcam în pod, unde se înmuiau la loc de frig și atunci ne apucam de păpuși. Păpușiu-ăsta era dăndana mare, nu se mai termina, intram în iarnă cu el... Pe urmă venea tîta de-a-ocolo de unde se ducea să-l predea în baloturi mari, injurînd. Nu numai că nu luase un leu pe tot ceea ce produsese, dar mai ieșea și dator, fiindcă fumau țigări, și ei și frații mei mai mari, ca niște turci, și îl pliteau, nu-l predau tot, fiindcă trebuia să le rămînă și lor pînă la om. Ei ce se fumeze? Tîta credea că de obicei că o să-i păcălească și pe-ăia pe-ăcolo! Regia C.A.M. îi mai urmărea și individual, îi amenda și de aceea nu prea ieșeau la drum cu țigarea în gură în vîzbul lui.

Acadă acești producători, dacă nu li s-ar mai încredința lor producerea acestor produse fără de care nu putem trăi deloc, produsele s-ar produce mai multe fără ca vechii producători care consumau ei înainte aproape tot ce produceau, să înceteze prin părăsirea de către ei a pămînturilor, să mai consume. Se presupune productivă că ar consuma mai mult, datorită productivității crescute.

Asta e totuși curată vrăjitorie nu mai e știință. Fiindcă nu e posibil! Avem dreptate acel țărăn care a văzut într-o zi într-o grădină zoologică, o girafă! A stat și s-a uitat la ea o zi întreagă, încetînd, și nu se mai sătura vînd-o cum a junege ea cu capul prin virfului capacilor. Lăsdînd-se seara și-o lua în cele din urmă ochii de la ea și plecînd a clătina așa din cap și a exclamat: asta e ceva care nu există!

Marin PREDA

cronica literară

Matei Călinescu

ESEURI DESPRE LITERATURA MODERNĂ

Cu totul caracteristică pentru o anumită „tipologie“ a criticii noastre actuale este evoluția lui Matei Călinescu, în cei peste zece ani, cîți s-au scurs de la începuturile activității sale. Ca și la alți citivi reprezentanți ai criticii tinere de azi, la autorul acestui volum de eseuri este pe deplin sesizabilă decisa translație din cîmpul exercițiului analitic curent, aplicat producției literare imediate, în acela al disociației cvasi-teoretice, propice speculației de idei și divagației eseistice. Istoria criticii moderne românești oferă suficiente exemple notorii de asemenea transferuri, așa încît nu este cazul să ne mai mirăm. De altminteri, se pare că la mijloc este vorba de un fenomen mai general și, desigur, semnificativ, ce se consumă și în interiorul multor literaturi străine contemporane. Conform unui destul de marcat proces de divizare a domeniului, astfel, sesizăm o tot mai accentuată regrupare bipolară: de o parte, analiștii, împătimitii ai foiletonului cotidian, dar și animați de ambiția de a clasa totul la scara istoriei literare în minuțioase exegeze monografice; de alta să spunem așa, „turbulenții“, tot mai numeroși, care, abandonînd confortul elaborărilor savante de strictă și, nu odată, de inutilă specialitate, coboară direct în arenă, hotărîți să instaurizeze noi table de legi, să dea o cu totul altă legitimitate conștiinței critice a epocii. Din cite ne dăm seama, se pare că mai ales peisajul criticii franceze contemporane este de-a dreptul exemplar în privința acestui fenomen de scindare spectaculoasă. Căci nu se poate să nu observăm în cuprinsul lui semnificativ raport de relativă autonomie dintre critica aplicată (Gaëtan Picon, R.M. Alberès, Pierre de Boisdeffre ș. a.) și, să zicem, aceea a reprezentanților „noi critici“ (R. Barthes, Serge Dombrovsky, Lucien Goldmann etc.), fascinată aproape exclusiv de iconoclastia teoretizantă, angajată în răsunătoare campanii polemice, al căror scop imediat este de a institui o radical schimbată optică estetică și, totodată, o tot altă nouă metodologie a interpretării literaturii. Cum prea bine se știe, evident, nici într-un caz nici în celălalt, nu se pune problema unei poziții refractare în chip programatic, în sensul sustragerii de la solicitările venite din partea direcției contrare. Altul este aspectul problemei: dacă pentru „analiștii“ disocierea teoretică și metodologică se constituie de la sine ca un demers implicit, în ce-i privește pe reprezentanții celeilalte tendințe, abordarea textului literar se subordonează necondiționat nevoilor ad-hoc ale demonstrației direcționate în sensul postulatelor normative și ale confruntării polemice. Iată de ce, spre exemplu, „noua critică“, practic, este interesată doar de acele opere și de acei autori care îi „servesc“ cit mai bine aspirațiile demonstrative și de ce, cum remarcă și Matei Călinescu — în extrem de rigurosul și nuanțatul eseu *Ce este „la nouvelle critique“*? — ea nu este atrasă mai de loc de efortul elaborărilor de mare anvergură, sintetice.

Care se cuvine a fi poziția criticii românești de azi, aflată în plin proces de edificare a propriei conștiințe estetice, în fața unor atari multiple și diferite mutații ce se produc în sfera gândirii și a practicii critice moderne, în general? Acesta ni se pare a fi întrebarea sub ale cărei imperative și-a conceput Matei Călinescu recenta sa culegere de eseuri. Potrivit cu formulările autorului însuși, contextul în care aspiră să se integreze volumul *Eseuri despre literatura modernă* este acela al meditației „asupra surselor și resurselor conștiinței literare moderne“, un interes special văditându-se „pentru problemele de terminologie, pentru noțiunile fundamentale ale metalimbajului care este critica (fie că e vorba de „clasic“, „romantic“, „baroc“, fie că e vorba de „realism“, sau de „fantastic“).“ Aceasta fiind finalitatea ei, din unghiul de vedere al întrebării de mai sus, cartea lui Matei Călinescu angajează dialogul respectiv de pe o poziție străbătută de un spirit ponderat, atent la nuanțe, de pe o poziție din plin susținută de semnificațiile indubitabile degajate de confundarea voluptoasă în analiza și interpretarea critică. Așadar, se observă adoptarea unei atitudini de conciliere, echilibrată; am spune că este o atitudine de tip clasic. Ceea ce nu trebuie să ne surprindă la un exeget cu temperamentul și conformația intelectual-estetică a lui Matei Călinescu, elementul din urmă revendicîndu-se atît de deschis de la „școala“ lui Tudor Vianu. Dacă, temperamentul, emulul se dovedește mai „agresiv“, predispus spre tonalități mai aprinse, direct polemice chiar, în ceea ce privește sfera preocupărilor (deocamdată, cel puțin în nuce) și spiritul în care se organizează demonstrația, adiezuina la exemplul maestrului nu mai comportă rezerve. O diferențiere s-ar mai cere totuși făcută. La Tudor Vianu, demersurile disociative, teoretice și analitice se exercită pe terenul superioarei detașări, o detașare de natură contemplativă, care permite cuprinderea obiectului în totalitatea lui și care este în măsură să confere judecăților propuse caracterul unor definiții, revelatoare nu prin substratul lor paradoxal, precum la G. Călinescu, ci datorită stringenței cu care se desfășoară. În prealabil, analiza deductiv-inductivă. În ultimă instanță, procedarea critică a lui Tudor Vianu se constituie în structuri „impersonale“, aspiră la statutul privilegiat al tratatului cu valoare clasică, închis în propria-i armonie consubstanțială. Spre deosebire de toate acestea, disocierile cu veleitate de definiție ale lui Matei Călinescu se sprijină, în spirit eseistic, pe serviciile investigației critice care tatonează și aproximează oarecum incidental. Pe măsură ce elaborează, autorul își se dezvăluie succesive ipoteze, a căror ultimă menire nu este neapărat aceea de a propune definiții exhaustive, cit mai ales aceea de a-și lămurii lui însuși o chestiune sau alta. Sub acest raport, înfrunerea exercită de spiritul operei eseistice a marelui său omonim, G. Călinescu (în sensul supunerii textului teoretic propriului impuls de inițiere și clarificare), la autorul cărții *Eseuri despre literatura modernă*, este vizibilă.

Ca să apelăm la o expresie adesea întrebunțată și de el,

Matei Călinescu manifestă o constantă apetență pentru așa-zisele „locuri-comune“ ale limbajului critic, cărora își propune să le fixeze sensurile din perspective cit mai diverse: istorică, semantică, estetică etc. Tentativa, să recunoaștem, este cit se poate de binevenită, cu totul justificată, dacă ne gândim fie și numai la amatorismul dezinvolt care se manifestă în această direcție. Dar, desigur, nu asemenea scopuri „didactice“ îl animă, în primul rînd, pe Matei Călinescu. Cartea sa tinde la postularea citorva puncte de vedere cu valoare definitorie pentru înțelegerea conceptului de modern în contextul literar contemporan. Or, sursele și resursele acestui concept, în înțelegerea lui Matei Călinescu — în chip cu totul îndreptățit — pot fi identificate grație unui susținut efort consacrat urmării atente a metamorfozelor pe care le cunosce, în planul multitudinii de accepțiuni, noțiuni, mari „locuri-comune“ precum cele amintite, cărora li se adaugă altele: manierism, avangardă, de exemplu. Eseurile analitice propriu-zise (dintre care remarcabile ni se par mai ales următoarele: *Insemnări despre motivul poetic al oglinzii*, *Ion Vinea: schiță de portret*, *Urmuz și comical absurdul*, *Structura fantastului în proza lui Edgar Allan Poe*) ambiționează a fi o demonstrație concretă a felului în care autorul scotoțește adecvat utilizarea noțiunilor supuse interpretării. Din această perspectivă, a rezultatelor practice, ne putem da seama încăodată de poziția de principiu, teoretică, a autorului, care, cum spunem, este una moderată, guvernată de multă circumspecție. Din păcate, în citeva împrejurări, acest spirit circumspect frinează însăși dialectica interioară a demonstrațiilor și, mai ales, apasă mult asupra explicitărilor concluzive. Este, de pildă, cazul eseurilor despre avangardă, despre funcția catalizatoare a acestei mișcări în ansamblul vieții literare moderne, inclusiv în etapa de față. La rîndul lui, eseu despre realism ni se pare, în momentul de față, depășit pe alocuri — fiind deficitar și prin lipsa de suport filozofic. Capitolul consacrat istoriei avangardei românești, ca investigație în materie nemijlocită, este și el destul de sumar, fiind de reținut totodată, faptul că delimitările de principiu, aici, se alimentează aproape exclusiv din conținutul articolelor-program — eseu fiind mai puțin îndreptat spre analiza aplicată producției literare propriu-zise.

Cartea *Eseuri despre literatura modernă*, în pofida unor asemenea rezerve — e nevoie să mai spunem? — ne pune în contact cu personalitatea unui critic ce ne obligă la meditații dintre cele mai grave privind condiția estetică a domeniului în cauză.

Nicolae CIOBANU

avantpremieră editorială

POP SIMION

MIRON SCOROBETE

Ploaia bleu

Femeia venită de sus

Reportaje. Editura „Albatros“.

Proză științifico-fantastică. Editura „Albatros“.

STELIAN NIȚĂ. Am primit „strigătul hienei către moarte“, precum și alte minunății „pierdere în adîncuri“ din care și citez: „Ascultă izbăvirea ce vine din adîncuri / Coborî pe griji și dormi sub rădăcină / Vezi găsi viermi care-ți vor rade necazul / (...) Păcatele din tine vor sătura pe subterani“.

MARCEL ROL Nu răspund de schițele pe care le trimiti altor redacții, eu de-abea pot face față muntelui de plieri pe care le primesc la Luceafărul. Te rog să fii încredințat că nu mi-a transmis nimeni nici o mapă cuprinzînd lucrări de ale dumitale, „trîndînd un neobișnuit talent de a scrie“.

MARIA. „Frază tirzie“ nu mi-a străpuns sufletul cu acea, fiindcă pur și simplu e conștrînt din obraji de inserii bucalăți, desenăți lingă nudirii impudice, și de fluturi cu ariolele străpuse de vitriol englezesc. „Reproducere“ pare scrisă de altă mînă. Îmi place cum eade cuvîntul și-mi place felul conștrînt de a discuta despre viață, născut din dorința de a masca brutalitatea. Mai trimite

IRINEL ALIDOR. Și eu sint convins că la porțile nopții stă o căprioară care mișcă cu dinții din viață. Dar de ce să-mi fie milă de ea? Și de ce să-i string eu lacrimile și să le dau foc? De ce eu și nu dumnea? Și de cînd lacrimile unei căpri-

oare sint benzina regulă? Cînd îți vine să scrii, dacă susții că ai patima asta, ți-ai dori să-ți citești două sute de greșeli stricături în stîngă și mesel. Poate unul mai flămînd ți-o inghiți creionul.

VASILE BOTA. Din schița „Opinia publică“ a cărei acțiune se petrece în livada lui Dumnezeu rețin, cu multă plăcere, următoarea frază: „Vai, mie, că m-ai plicicsești, fugi că faci curent!“

SANDY. Sustii, și am doi matori care-au citit scrisoarea, că: „Scriu în momentul prostiei / Sub imboldul / Sufletului / lăcut / Scriu în momentul prostiei“ Dragă Sandy, copleșit de atîta sinceritate, trebuie să-ți spun că arta înregistrării rar asemenea profesioni de credință. Tot un fel de testament ar fi și bucată intitulată „Pierdere“ din care trebuie neapărat să citez începutul: „Copacul se dărîmă / pe mine / și îmi strivește / ideea de viață / Mă scol / îndepărtez copacul / și pornesc / în viață / fără idol“.

ILIE ARMAȘU. Am primit ciclul „Luptăm pentru viață, pentru socialism, pentru purtate“. Sintem profund de acord cu conținutul. În total dezacord cu faptul că idei scumpe tuturor pot fi asterne în poezie fără o umbră de talent.

Fănuș NEAGU

TEODOR BALȘ

Versuri. Editura „Cartea Românească“

PETRU POPESCU

Om în somn

Nuvele. Editura „Albatros“.

compendiu

TRAIAN CHELARIU

Scrieri lirice

Ordinea, măsura și echilibrul guvernază idealul clasic al dedicatului lui poet Traian Chelariu în ceea ce are mai reprezentativ pentru opera sa lirică: sonetul. Volumul *Scrieri lirice*, apărut de curînd la editura „Minerva“ sub îngrijirea lui Emil Manu cu o Prezentare de Al. Dima, ne dezvăluie un intelectual care face sensibilă, materială, precupearea sa constantă de o dată o semnificație morală finalității actului artistic. Traian Chelariu nu se aventurează cu ochii închiși pe ritmurile necunoscutului, el vîghează și pune ordine lucidă între elementele disparate, dar cunoscute ale lumii acesteia, lumea bunului simț, și poate că de aici (dar nu numai de aici) poezii de sale, nici nu se nasc, nici nu sîrlesc în conul de umbră al tainei, al misterului. Din punct de vedere formal efectul acesta de claritate a finalului, a ceea ce poate fi subsumat într-o clipă, nemijlocit, zonei consistente, rațiunile ale filitei noastre se realizează prin utilizarea frecventă de către poet a comparației, iar cînd intervine metafora, acea se orientează către plasticizarea ideii, și nu către revelația ei. Un merit indiscutabil al sonetelor din această carte l-am vedea în rigurosa lor desăvirșită, în fluința cuvintelor ce urmează discursul ideatic al poemului, și armonia lor formală creează un confort psihic apropiat de capacitatea noastră de luționare în fața artii. Transparența, limpezimea versurilor lui Traian Chelariu rezidă, așadar, în aceea că poetul nu se angajează în lumea cuvintului decisiv, existențial, ci-și contemplează ideile și sentimentele cu ajutorul, prin intermediul cuvintelor: „Mă suflă, asemenea ninsorii / Imaculate, pur și plin de darul / Iubirii prime încă, plin de harul / Înalt ce-n haos izvoadește sorii.“ La tîmpe mereu și, ca pescarul / Năvoade arunc, minunile splendorei / Să-ți le prind, ci tainele comorii / Mereu îmi scapă... Unde e hotarul / Ascuns al rîvei tale? Ce te face / Să mă vrăjești cu-atîtea reticențe / Și cu stihii de nici un ochi cuprinse? / Sint jocul tău de scurt răgaz? / Îți place, / Să-mi dăruiești / Zece de inocență, / Să mă prefaci în culmi de tine-aprînse“ (CXVII).

NICOLAE NEAGU

Erezi

Nicolae Neagu este un poet inteligent și cultivat pentru care limbajul nu conține nici o clipă diti-cultăți insurmontabile, căci mereu se găsește un cuvînt spiritual, o sintagmă veselă și absurdă gata să ne destindă sau să ne încetească. Poeziile din această carte intitulată cu un aer de benignă complicitate *Erezi* (editura Cartea Românească, 1970) se înscriu, fără îndoială, pe linia moartă a experienței suprarealistice, experiență de care au profitat însăși mulți poeți moderni obsedați de ideea eliberării spontane prin cuvînt. În perspectiva acestei estetici, materia verbală poate fi imaginată ca un duș, mai cald sau mai rece, în funcție de temperamentul celui care s-a hotărît să-i suporte rafeale. Este, deci, o viziune instrumentală, funcțională asupra limbajului, viziune care a determinat toate scandalurile și ereziile curentului la timpul său.

Dacă, după cum am amintit, această „baie“ a avut darul să imprime o mai mare libertate de mișcare a poetului spre-a cuvînt, poezii autentice și-a scuturat mai ușor de fel de fel de tabu-uri tradiționale, anchilozante, trînd acți sensibilitate lumii moderne. Ce sint, sub aspect formal, *Erezi* ale lui Nicolae Neagu? Poeziile se organizează, mai întii, în ritmul baladelor populare, a descînteecelor, etc. (Ion Barbu) dar care utilizează aici în vocabular preponderent neologistic, uneori chiar științific. De cele mai multe ori, sugestia este fragmentară, ea nu se constituie într-un bloc unitar născut din evoluția întregului poem. Cu toate acestea, poetul Nicolae Neagu își depășește programul de emisie divergentă a cuvintelor, și atunci cîtim și astfel de piese avînd un singur centru de greutate, un focar convergent: „în cel mai scund / din cătușie și găunos ungher / de unde / sobolii mișunînd / sub bunde / la pielea care face cutia / pe-ncheieturi cu plăgi / și gute / cîrpes cuvintele / din carne / prin lăcărarea de lucarne? / așa-n / deserturi / tot diforme / vederi în dire cuneiforme caiele culcușese / suave / îndoliturii de poezia / ve / din nou / nimic / prin manivele / eterne întii / menestrele / cînd promovate / cînd livide / prin terble semiramide / și de ce da? / sau nu / din nou / în nouă crizante / ve / plouă / biblike fluturi în festile / cu / vași antene / erectile“. (Bat scribil în argile cule).

Dan LAURENȚIU

MARIANA NEDELEA. Trimite-te o poezie intitulată *Dorința* („este prima poezie pe care o trimiți“) în care dorești să fie regina infinitului ca să poată trimite iubirea pe aripa vîntului, bietului muritor (știe, muritorule, ce nu-ți pasă de tine)“.

LIVIU JOHN. Mă ceartă: „Probabil că nu v-a plăcut for-

posta redacției

ma poetică. Și într-adevăr nu prea au (poeziile trimise anterior n.n.) Căci eu trebuie să vă spun sint pentru fond“. Că să mă convingă, odată pentru totdeauna de pasiunea sa pentru „fond“, Liviu John, îmi expediază următoarele versuri: „Un zgomot dureros cutremură pămîntul / El roade lumea de veacuri! / De veacuri, acest zgomot sinistru, afectat, / suprem, ilustru și necesar... / Cutremurăm lumea Pămîntul se zduce! / Dar ce folos? „Fondul“ poeziei dv. este, ca să vă reiau epitele, sinistru, afectat, suprem, ilust, și deci necesar. Dar, tot vorba dv., ce folos?“

ANDREIA VALENTIN. Îmi trimite niște versuri despre care nu are o părere bună. Scopul? Ca să alimenteze ironiile de la Posta Redacției: „Sint un pasionat cititor al Luceafărului, iar P.R. este pentru mine un deliciu și cu să poată trăi, noi „cei nechemati“ trebuie să o alimentăm permanent“. Sint îndușorât pînă la lacrimi de atenția dășă pînă la sacrificiu pe care o acordăți presupusul noastre lăcomii de versuri proaste. Dar, țin să vă asigur, apeliul meu de poezie proastă e în creștere. Primesc altea poezii fără valoare încit, aproape că mi-a dispărut pofta de mîncare. În plus vă soun cu tot regretul versurile dv. nu reprezintă ultimul cuvînt în materie de poezie slabă. Avem falții noștri.

IONEL CALBUREANU. Geniala dv. *Retrospectivă* merită reprodusă: Privim în noi / Ne privim lung / Clipim din ochi / Si-apoi tăcem. / Tăcem lung... / Ne-nțocam în noi / Să ne-amputăm aminte / De ce ne-amprivit / Si-apoi, tăcem infiniti“. Iată, într-adevăr, o poezie slabă perfectă, rotundă, de toată frumusețea. Se cunoaște că nu avem de-a face cu un simplu amator

Cezar BALTAG

comentarii
critice

Meta-literatura

G. Călinescu a acreditat la noi ideea unei critici capabile de a exista autonom. Cu alte cuvinte, ca orice metafenomen care devine complex, critica poate să trăiască prin sine, oferind dialectica aproximațiilor sale, acel spectacol științelor de paiele care dispore la lumina crudă a realității. Mulți oameni de cultură contemporani, observînd supraviețuirea unor sisteme în ciuda degradării adevărilor care le-au general, consideră că esențial în aprecierea vizurilor intelectuale coerență intrinsecă a elementelor din sistem. Mai mult decît atît, ei încearcă chiar a înfița în gol sisteme perfecte pe care realitatea, în infinitele ei infățișări, le va umple pînă la urmă. Gînditorul, eliberat astfel de inerția și mișcarea imprezibiabilă a materiei, ar putea să jongleze cu noțiunile, să surprime excepțiile și să ajungă rapid la construcții frumoase. Aceasta este o iluzie. Nici o concepție filozofică, nici o viziune artistică nu se poate naște fără tensiunea fertilă a dorinței exasperate de a elucida realitatea. Ignorînd chiar criteriul cunoașterii și discutînd deci totul din unghiul valorii estetice, va trebui să admitem că opera rezultată din dorința de adevăr e mai impresionantă decît aceea construită deliberat. O anumită măreție a efortului, un anumit joc al surprizei și al obstacolelor constituie viața infajabilă a celei dintîi.

Discursul fără obiect poate însă avea o valoare parodică. A pune să funcționeze în gol mecanismul clișeeilor literare sau critice înseamnă a parodia literatura sau critica în măsura în care autorul se abține să se exprime prin aceste mijloace. Astfel, ceea ce pare independent este de fapt dependent de ceva mai micșor decît realitatea, de universalul spiritual.

E interesant de văzut, în această privință, la ce rezultat a ajuns Mircea Horia Simionescu în al doilea volum al ciclului său *Ingeniosul bine temperat* care e de data aceasta o bibliografie generală, adică o parodie a fișelor de lectură.

Există, după cum anticipam, două finte ale acestei parodii: literatura și critica. Autorul își prezintă fișele de lectură citind fie pasaje de opere literare, fie referințe critice. Bineînțeles, și unele și altele sint fictive. În primul caz se parodiază sabloane aparținînd celor mai diverse stiluri literare, începînd cu cel epistolar și sfîrșind cu cel al problematicii grav; în al doilea caz apare forma caricaturală a unor sentințe critice impresioniste, științifice, sociologice etc.

Un al treilea domeniu, pe care momentan l-am lăsat deoparte din cauza mediterării sale tipologice, este acela al esteticii. Aici autorul nu mai parodiază stiluri, sabloane, ci domeniul întreg care se ocupă de probleme banale. În optica lui Mircea Horia Simionescu secolul douăzeci este un secol necat în esență, în logoree și informație. După expresia lui Hermann Hesse, este un secol foiletonistic. Toate discuțiile par serioase prin terminologie, prin simularea deducției și inducției, prin clasificări laborioase, deși, în fond, n-au nici o consistență și se aplică unor chestiuni derizorii. Tîturi ca Jupurea de viu în relațiile dintre puterea otomană și satul Tărtășești (jud. Covurlui), Nudismul sub Mihai vodă Viteazul, Ideea de „mătrăși“ și genuflexia la popoarele civilizate, Arta neprecizie în cinegetică, Analiza spectroscopică a situațiilor penibile etc. ilustrează safietaatea la care a ajuns autorul într-o epocă de insursecție a inteligenței și de decădere a idealurilor totalitare romantice. Totodată ele demonstrează o inventivitate parodică inepuzabilă.

Intr-adevăr, Mircea Horia Simionescu se dovedește unul dintre cel mai înzeștrați demitatori din literatura română. Spre deosebire de alți scriitori care cad imediat în patetism și dech, în lirism, el reușește să-și păstreze atitudinea glacială adoptată de la bun început, cu o obstinație care uneori obosește, dar care de cele mai multe ori reușește să producă un comic sarcastic, enorm. E sarcasmul rece al unei mașini electronice care nu distruge opunînd un ideal, ci derulînd pur și simplu într-o lumină egală toate poncifele. Ele s macină pe dîndu-tor pentru simplul motiv că sint spuse încă o dată, expuse, în absența circumstanțelor istorice care le-au făcut acceptabile.

Dar sarcasmul e ultima treaptă a disprețului, așa cum tăcerea e ultima treaptă a iubirii. Cu alte cuvinte, impersonalizarea nu poate fi niciodată o atitudine inițială, ci o epuizare a lirismului, o blazare. Argumentele le vom găsi tot în această ciudată bibliografie generală. Există cauri cînd autorul nu și-a consumat toate pornirile eruptive, iar textele sale străducesc de reflexe lirice temperate. Este vorba fie de satire prea puțin deghizate, fie de exuberanțe ale imaginației, care trădă un talent literar, dar care nu sint consecvente cu spiritul cărții. Pentru a nu se dezminți, autorul trebuie să satirizeze pînă la indiferență și să imagineze pînă la lipsă de imaginație.

În ciuda acestor excepții, Mircea Horia Simionescu își impune un stil care este acela al capacității de a adopta orice stil El a făcut un adevărat tur de forță vînturînd prin fața ochilor mraji ai cititorului toată compartimentele unei intelectualism parazitare, ajîm la inflație. Intenția sa morală este de a reinstaura bunul simț, de a pregăti terenul noilor mituri!

Alex. ȘTEFĂNESCU

general, va trebui să ne preocupăm mai mult de problemele materiale, de condițiile de viață, de muncă și de creație ale scriitorilor compozitorilor, artiștilor plastici, asigurând soluționarea lor mai rapidă. Să creăm într-adevăr condiții ca fiecare artist să se poată dedica plener, în domeniul lui de activitate, unei munci intense, rodnice, pentru a realiza opere de artă cit mai valoroase.

După cum știți, am început un nou cîncin. Ne propunem sarcini deosebit de mari pentru dezvoltarea în continuare a patriei. În legătură cu aceasta consider că și obligațiile și răspunderile uniunilor de creație cresc. Ridicarea nivelului de viață al poporului împune dezvoltarea tot mai intensă a activității spirituale. Exigențele constructorilor socialismului cresc nu numai în materie de bunuri materiale ci și în domeniul valorilor culturale. Am construit în cîncinul care a trecut peste 340 de mii de apartamente la orașe și 260 de mii de case la sate. Mînduindu-se în case noi, oamenii își cumpără mobilă, televizor, aparat de radio; ei doresc însă să-și cumpere și cărți de valoare, să asculte muzică bună, să-și împodobescă interiorul cu statueti, cu tablouri. Este firesc ca oamenii noștri de artă să răspundă acestor necesități, acestor dorințe ale cetățenilor care aspiră la o viață civilizată, cultă.

Problemele creației trebuie dezbătute din toate unghiurile de vedere; atât al preocupărilor profesionale ale artiștilor, cit și al cerințelor spectatorilor, cititorilor, beneficiarilor culturii. Pe această bază trebuie îmbunătățită activitatea de creație.

Avem rezultate minunate în literatură și artă, dar există, din păcate, și neajunsuri pe care ar trebui să le discutăm mai amănunțit, inclusiv în coloanele revistelor și ziarelor, fără ca aceasta să supere pe cineva. Spunînd adevărul în spirit critic, spiritul propriu muncii generale a partidului nostru, nu jignim pe nimeni, ci asigurăm progresul artei și al gândirii estetice. Trebuie să recunoaștem deschis că mai avem mult de făcut pe tărîmul creației literar-artistice, așa cum de altfel mai avem mult de făcut în sfera producției materiale, în activitatea științifică, în toate domeniile vieții sociale.

Am subliniat cerința ca oamenii de creație să răspundă tot mai bine solicitărilor poporului, făuritorilor societății socialiste. Este, cred, un adevăr axiomatic că, pînă la urmă, arta, ca orice activitate socială, trebuie să răspundă unei necesități — și numai în măsura în care satisface această necesitate ea își confirmă valoarea. Spun aceasta pentru că aici s-a vorbit de problema valorii — înțelegând, desigur, într-un sens larg, inclusiv estetic. În esență, cred că și în artă, valoarea este determinată, atît de gradul în care opera răspunde necesității istorico-sociale, necesității spirituale a omului, precum și de cantitatea și calitatea muncii depuse pentru crearea ei. Desigur, această muncă presupune cultură, cunoașterea și înțelegerea vieții, imaginație, geniu. Dacă o operă literară, un cîntec, o lucrare de artă plastică este săracă în idei, lipsită de puterea de a emoționa, de a convinge, de a înnobila spiritul — utilitatea, valoarea ei pentru om, pentru societate este redusă.

Arta este cu adevărat valoroasă cînd omul — ascultînd-o, citînd-o, privînd-o — simte că ea îi devine necesară, indispensabilă, îi transformă, îi educă, îi lărgescă orizontul spiritual. Asemenea opere de artă cere societatea de la dumneavoastră, iar aceste cerințe vor crește tot mai mult în anii ce vin.

Noi credem că datoria scriitorilor și artiștilor este aceea de a contribui activ la făurirea omului nou, la formarea conștiinței socialiste, la dezvoltarea umanismului socialist, a acelor virtuți morale pe care dorim să le cultivăm la fiecare cetățean și pe care poporul român le are în înșiși structura sa psihică. Arta va contribui astfel la modelarea unui tip înalt de om, gata să lupte pentru fericirea, libertatea și independența patriei sale, pentru cauza socialismului, pentru pace și prietenie între popoare. (Aplauze puternice).

Vorbim de educație patriotică. Auzim uneri că poezia patriotică ar fi demodată, că ea ar fi corespuns epocii lui Vasile Alecsandri, a lui Bolintineanu sau — hai să zic — perioadei de după 23 August, cînd, printre alții, scriau Frunză, Beniuc, Deșliu. Oare așa să fie, tovarăși? Oare Vasile Alecsandri este într-adevăr demodat? Oare sînt demodați scriitorii și artiștii patrioți care prin arta lor au militat pentru dezvoltarea națiunii noastre, pentru realizarea unității naționale a poporului nostru? Oare creatorii și operele care în anii arii ai ilegalității au slujit cauza eliberării clasei muncitoare, a omului, nu mai corespund astăzi? Scriitorii și artiștii care după 23 August au luptat pentru lichidarea vechilor stări de lucruri din societate, pentru zidirea socialismului nu mai sînt actuali? Se poate accepta un asemenea fel de a gândi?

Desigur, au apărut noi generații de artiști și scriitori, dar tineretul trebuie să înțeleagă că tot ce îi oferă astăzi societatea noastră nu a căzut din cer. Totul este rezultatul luptei, al jertfelor înaintașilor. Ceea ce a fost de făcut tinerii de azi, copiii, nepoții, strănepoții noștri este să ducă mai departe aceste realizări, bogatele tradiții de luptă ale poporului, să facă totul pentru a dezvolta și întări unitatea și forța națiunii noastre socialiste. Aceasta înseamnă a fi patriot! Numai acela care pornește de la convingerea că prin tot ceea ce face trebuie să servească interesele poporului se înscrie în rîndul adevăraților oameni de artă și cultură. Trecutul patriei ne dă un luminos exemplu în această privință. (Aplauze puternice).

S-a vorbit aici despre cultura naționalităților concitoyene. Este evident pentru oricine că trăind și muncind împreună, românii, maghiarii, germanii, sîrbii și celelalte naționalități,

trebuie să se cunoască cit mai bine unii pe alții, inclusiv pe plan spiritual. Trebuie să existe o apropiere, o îmbinare în viața și creația culturală, o cunoaștere reciprocă a trecutului și a prezentului. Numai așa vom dezvolta unitatea în lupta comună pentru făurirea socialismului și comunismului. De aceea, eu consider pe deplin îndreptățite unele critici formulate aici, precum și propunerile legate de editarea mai multor cărți ale naționalităților concitoyene în limba română și invers. Această îmbinare a valorilor culturale, această cunoaștere reciprocă pe plan spiritual este, după părerea mea, o parte integrantă a educației patriotice a oamenilor muncii din țara noastră. Patriotismul în noile condiții sociale se bazează pe faptul că toți cei ce muncesc, indiferent de naționalitate, creează împreună, strîns uniți, pe toate planurile, pentru dezvoltarea și înflorirea patriei unde s-au născut și trăiesc. Aceasta este sensul patriotismului socialist pe care noi îl dezvoltăm și care reprezintă o puternică forță motrice a progresului Republicii Socialiste România. (Aplauze puternice).

Sursa principală de inspirație pentru omul de artă, indiferent de naționalitate, trebuie să fie viața și munca eroică a poporului nostru, a constructorilor — români, maghiari, germani și de alte naționalități — ai noii o-

acum asupra lor. Cred că toți sîntem de acord tovarăși, că, acționînd în slujba poporului, care și-a luat soarta în propriile mîini și făurește orînduirea socialistă, avem datoria ca, în strînsă legătură cu poporul, să luptăm împotriva oricăror concepții opuse țelurilor sale. Să milităm ferm pentru triumful concepțiilor socialiste și comuniste.

S-a vorbit despre rolul criticilor. S-au relevat succesele acestui sector și, în același timp, i s-au adus critici, după părerea mea justă. S-au exprimat, de asemenea, critici îndreptățite la adresa unor reviste, ziare, a radioteleviziunii. Este adevărat, avem lucrări de critică literar-artistică bune, care aduc o contribuție însemnată la orientarea activității în aceste sectoare. Apar însă și lucrări care nu numai că nu se ridică la un nivel etic și estetic corespunzător, care sînt lipsite de un conținut valoros de idei, dar care exprimă și unele teze greșite, cu totul inacceptabile. Noi avem, după cum se știe, o tradiție frumoasă în critica literar-artistică. Am avut un Dobrogeanu-Gherea, un Maiorescu, care, cu limitele lor, au dat lucrări de valoare superioară; am avut pe Călinescu și pe alții care au adus o contribuție de seamă la orientarea generală, în condițiile epocii respective, a literaturii și artei patriei noastre. Avem pretenția că și astăzi critica lite-

rum și în sensul deschiderii unei perspective de îmbunătățire a activității pentru ridicarea nivelului ideologic și artistic al creației. Consider, deci, că aniversarea creării partidului trebuie să ne îndemne să analizăm felul cum am muncit și ceea ce avem de făcut pentru ca întreaga noastră activitate în domeniul literaturii, muzicii și artei plastice să fie străbătută de spirit comunist. Aceasta nu înseamnă, tovarăși, nici rigiditate, nici dogmatism, ci spirit creator, deschiderea drumului liber imaginației, închinării a tot ceea ce se face poporului, fericirii sale. (Aplauze puternice).

Vom sărbători și 150 de ani de la răscoală lui Tudor Vladimirescu — de asemenea, un moment important în istoria patriei noastre. Tot în acest an, peste o lună și ceva, va avea loc sărbătorirea Comunei din Paris; mai sînt și alte date care evocă evenimente istorice din trecutul oamenilor muncii din patria noastră — români, maghiari și germani. Se cuvine ca, sărbătorindu-le, să nu facem acest lucru formal, rezumînd totul la scrierea unui articol, la realizarea unei sculpturi sau picturi, la compunerea unei bucăți muzicale. Trebuie să mergem mai departe, să tragem învățăminte din felul cum muncim, reflectînd cum să acționăm pentru a contribui într-o măsură și

mai mare la realizarea sarcinilor ce stau în fața poporului nostru. Doresc să menționez faptul îmbucurător că în ultimii ani s-au lărgit mult contactele uniunilor de creație, ale scriitorilor și artiștilor cu oamenii muncii; îndeosebi scriitorii au întreprins acțiuni meritorii în această privință. Cred că trebuie lărgite necontenit contactele cu oamenii muncii, mergîndu-se în fabrici, la sate, în instituții. Pe de o parte vom putea astfel ajuta la lărgirea orizontului cultural al maselor, iar pe de alta, creatorii vor putea ei înșiși învăța de la cei ce muncesc, vor înțelege mai bine viața. Din această legătură strînsă cu oamenii muncii vor ieși lucruri bune, atît pentru cei ce muncesc, cit și pentru creatorii de artă. Am dori, de asemenea, ca oamenii de creație, uniunile să ia parte mai activă la viața economică și socială.

Pe drept cuvînt s-a subliniat că uniunile de creație trebuie să se preocupe mai sistematic de lărgirea și intensificarea relațiilor internaționale. Cunoașteți politica externă a partidului și guvernului nostru de dezvoltare a legăturilor cu toate țările socialiste, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. În acest spirit noi considerăm că uniunile de creație trebuie să acționeze pentru dezvoltarea relațiilor, atît cu uniunile corespunzătoare din țările socialiste, cit și cu uniunile și societățile democratice, progresiste, cu oamenii de artă și cultură înaintați de pretutindeni. Este de înțeles că cunoașterea culturii universale reprezintă o necesitate nu numai pentru cei care lucrează în acest domeniu, ci pentru orice popor. Nici o națiune nu se poate dezvolta, nu-și poate înscrie cultura în sfera civilizației mondiale dacă se izolează, dacă nu participă la circuitul de valori spirituale. Datoria noastră este să facem cunoscute peste hotare marile realizări ale culturii patriei noastre, să ne afirmăm cu contribuția noastră originală în patrimoniul civilizației internaționale. Totodată, considerăm că a te izola, în orice domeniu de activitate, înseamnă a renunța să progesezi în pas cu cuceririle cunoașterii umane, a renunța la aportul gândirii și cunoașterii altor popoare. Iată de ce noi nu sîntem partizani izolării. Cu atît mai mult în domeniul ideologic izolarea denotă slăbiciune, lipsa încrederii în forța concepției tale despre lume și viață, filozofiei tale, a convingerilor care te animă — în cazul nostru, a concepției materialist-dialectice. Noi nu avem de ce să ne temem în confruntarea pe plan mondial în domeniul literaturii și artei, ca în orice alt domeniu al gândirii sociale, pentru că sîntem convinși de superioaritatea concepției noastre, a filozofiei noastre comuniste, pentru că credem cu putere în victoria ei. Concepția noastră s-a dezvoltat în lupta cu concepțiile opuse, cu ideologiile reacționare. Ea se afirmă și se dezvoltă creator în confruntarea deschisă cu toate celelalte curente contemporane, cucerind tot mai mult teren, fiind îmbrățișată de cercuri tot mai largi ale omenirii progresiste. Tocmai de aceea noi cerem creatorilor pe tărîmul culturii și artei să militeze cu fermitate pentru triumful ideologiei noastre, să fie promotorii ai idealurilor de dreptate socială, de libertate, independență și prietenie între popoare, să contribuie la unirea forțelor intelectuale progresiste de pretutindeni în lupta pentru desindere și colaborare internațională, pentru o lume mai bună, mai fericită. După cum știți, activitatea internațională desfășurată de partid și statul nostru în slujba acestor idealuri este apreciată de popoare, ne-a adus nenumărați prieteni pe toate continentele. Iată de ce sîntem partizani contactelor, al lărgirii relațiilor internaționale multilaterale; iată de ce sîntem pentru dezvoltarea colaborării și prieteniei cu toți oamenii de cultură de pretutindeni — și aceasta cerem tuturor uniunilor noastre. (Aplauze prelungite).

Iată, tovarăși, cele câteva probleme pe care am vrut să le ridic în fața dumneavoastră, a tuturor creatorilor de literatură și artă din România.

Conducerea partidului și statului are deplina convingere că uniunile de creație, toți oamenii de artă și literă — scriitorii, poeții, compozitorii, pictorii și sculptorii — vor face totul pentru a obține succese și mai mari în domeniul lor de activitate, aducîndu-și astfel contribuția efectivă la făurirea deplină a socialismului în patria noastră, la ridicarea bunăstării materiale și spirituale a poporului nostru, la fericirea patriei socialiste. (Aplauze puternice).

În încheiere, vă urez dumneavoastră, tuturor scriitorilor, compozitorilor, artiștilor plastici realizări noi și valoroase în creație, multă sănătate și fericire. (Aplauze puternice prelungite).

În cadrul acestei consfățiri ne-am propus să discutăm și despre felul cum întîmpinăm creatorii a 50-a aniversare a creării Partidului Comunist Român. Desigur, în această privință s-a făcut mult; sînt și proiecte frumoase. Întregul popor se pregătește să sărbătorească această aniversare cu realizări în toate sectoarele de activitate. Noi credem că și creatorii de literatură și artă vor realiza în cîntecul acestei aniversări opere valoroase — fie că acestea vor apărea pînă la 8 mai sau după această dată. Ceea ce aș dori însă să subliniez este că eu nu privesc problema aceasta în sine, ci o acțiune legată pur și simplu de o dată, de o festivitate. Eu privesc sărbătorirea a 50 de ani de viață a partidului nostru în sensul unei treceri în revistă a tot ceea ce am făcut bun și a ceea ce am făcut rău, pre-

Cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la întîlnirea cu oamenii de artă și cultură

rînduri sociale. Acesta este izvorul viu dător de viață, care poate să înobileze orice operă, să facă din artist un creator de valoare nemuritor. Cine vrea, într-adevăr, să fie un artist mare, care să rămînă veșnic tînăr, cine vrea ca opera sa să intre pentru totdeauna în patrimoniul culturii, trebuie să bea apa limpede, răcoasă și înviorătoare a acestui izvor, să soarbă din seva continuu tînără și viguroasă a spiritului poporului nostru, a măreței sale activități creatoare. (Aplauze puternice).

Sîntem pentru o largă libertate de creație, dorim să avem o literatură și o artă diversificate din punct de vedere al formei, al stilului, ne pronunțăm hotărît împotriva uniformizării și șablonismului, a rigidității și dogmatismului. Considerăm că a accepta șablonismul, uniformizarea, rigiditatea înseamnă a sărăci viața spirituală și culturală a poporului nostru. Este de înțeles că activitatea creatoare a unui popor, în toate domeniile, se poate desfășura cu succes numai în condițiile cînd omul se simte liber și stăpîn pe destinele sale.

Cunoașteți atenția deosebită pe care Partidul Comunist Român o acordă lărgirii continue a democrației socialiste în țara noastră. Noi am considerat și considerăm că socialismul și democrația sînt inseparabile. Numai creînd condițiile satisfacerii tot mai depline a necesităților materiale și spirituale ale poporului, dezvoltînd un climat de manifestare pleneră a omului în toate domeniile de activitate, de participare activă a maselor la făurirea noii orînduiri, putem asigura ca toți cetățenii să fie gata în orice moment să apere patria, societatea socialistă, cu orice preț, chiar cu sacrificiul vieții.

Sînt nenumărate fapte — aș putea spune că sînt zilnice — care demonstrează cu putere că dialogul și consultarea cu oamenii muncii, cu toate categoriile de cetățeni, cu întregul popor, a devenit o constantă de bază a activității partidului și guvernului nostru. Ne preocupăm să creăm un cadru organizatoric tot mai corespunzător pentru participarea oamenilor muncii la întreaga activitate de conducere a treburilor economice și sociale, la elaborarea hotărîrilor și îndeplinirea lor. Rezultatele pe calea lărgirii participării oamenilor muncii la viața publică, la conducerea societății au dus la întărirea unității dintre partid și popor, au cimentat coeziunea națiunii noastre socialiste. Întregul popor urmează neabătut politica partidului, în care vede politica sa proprie. Iată de ce consider că o adevărată artă națională, cu un adevărat conținut socialist, comunist, se poate crea numai într-un climat de libertate de creație, de intensă participare a oamenilor de cultură la viața socială a patriei, a poporului.

În același timp trebuie să spun răsplat că sîntem adversarii nempăsăți ai concepțiilor reacționare, retrograde în orice domeniu de activitate s-ar manifesta, deci și în literatură și artă. Noi cerem creatorilor ca fiecare, prin mijloacele sale specifice, să militeze activ împotriva teoriilor și ideilor retrograde, mistice, a oricăror încercări de a promova, sub diferite forme, concepții perimate, reacționare. Am mai vorbit despre aceste probleme și consider că nu este necesar să insist și

mai mare la realizarea sarcinilor ce stau în fața poporului nostru. Doresc să menționez faptul îmbucurător că în ultimii ani s-au lărgit mult contactele uniunilor de creație, ale scriitorilor și artiștilor cu oamenii muncii; îndeosebi scriitorii au întreprins acțiuni meritorii în această privință. Cred că trebuie lărgite necontenit contactele cu oamenii muncii, mergîndu-se în fabrici, la sate, în instituții. Pe de o parte vom putea astfel ajuta la lărgirea orizontului cultural al maselor, iar pe de alta, creatorii vor putea ei înșiși învăța de la cei ce muncesc, vor înțelege mai bine viața. Din această legătură strînsă cu oamenii muncii vor ieși lucruri bune, atît pentru cei ce muncesc, cit și pentru creatorii de artă. Am dori, de asemenea, ca oamenii de creație, uniunile să ia parte mai activă la viața economică și socială.

În cursul discuțiilor, mai mulți tovarăși au adus critici Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă — și mă așteptam ca președintele comitetului să răspundă problemelor ridicate, nu să citească un referat general elaborat dinainte. Unele din problemele ridicate își așteaptă de mai multă vreme rezolvarea din partea Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă. În legătură cu cele spuse, este necesară și îmbunătățirea conducerii de partid a activității pentru soluționarea acestor probleme. Preocuparea pentru rezolvarea problemelor pe care le ridică viața trebuie să fie permanentă. Chiar dacă am rezolva totul azi — mîine, peste cîteva luni, vor apărea alte probleme, pentru că altfel n-ar mai fi viață. De aceea nu trebuie să considerăm problemele rezolvate o dată pentru totdeauna. Este deci necesar ca din cele discutate să se tragă învățăminte, atît pentru munca de viitor a Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă — care trebuie să intervină activ și eficient în soluționarea problemelor — cit și pentru activitatea tovarășilor de partid care se ocupă de aceste probleme. Cred că și în activitatea conducerii uniunilor de scriitori, compozitori și artiști plastici vor trebui să fie aduse unele îmbunătățiri; aceste conducători vor trebui să tragă unele concluzii din cele discutate astăzi, spre a soluționa mai corespunzător și mai operativ problemele care pot influența, într-un fel sau altul, condițiile de viață și de creație ale oamenilor de artă.

Nu doresc să vorbesc despre cinematografie, pentru că aceasta nu a făcut obiectul consfățuirii noastre și pentru că aici nu sînt de față cei care lucrează în cinematografie. Consider însă că unele probleme ridicate de tovarășul Titus Popovici sînt reale și că va trebui să analizăm situația din acest sector și să luăm măsurile necesare pentru îmbunătățirea activității cinematografiei noastre. Noi cheltuim mult în cinematografie și de aceea avem pretenții mari. Aceste pretenții nu trebuie să sperie pe nimeni; trebuie să organizăm în așa fel munca încît să realizăm filme pe măsura cerințelor societății noastre. Avem, desigur, și filme bune. Între altele, filmul „Mihai Viteazul”. Pentru că n-o să fiu în seara aceasta la premieră, dar pen-

nuvelistica actuală

„Țara Dunării de Jos”...

Fănuș Neagu și-a descoperit curînd spațiul său imaginar. Probabil, avusese o revelație a acestui spațiu, încă în obscurele experiențe ale copilăriei sale brăilene. Nu întîmplător, acest obsedat al zonelor primare, al vârstei elementarului, se întoarce iarăși și iarăși la șoptele și zvonurile care l-au încântat de timpuriu. Iată ce aude un copil, într-una din povestirile sale (în **Ajun de Anul nou**): „La căpătul lui, dincolo de peretele de cărămidă, începea cîmpia și el o auzea în fiecare noapte cum se leagănă tăcută, aspră, închisă, simțea neliniștea vîntului și grava aplecare a buruienilor frînse sub viscol și toate-i plăceau”. Nesfîrșită și, în același timp, închisă, „cîmpia” este spațiul matrice al unor trăiri ambivalente, elagium sufletesc și, totodată, constrîngerii născătoare de anxietate. Mai degrabă, însă, decît asemenea dilatări și contracțiuni ale afectelor, o altă aventură, mai radicală, a ființei se joacă în în acest loc, în același timp prea real și imaginar al „cîmpiei”. Omul se pierde aici, ca într-un

unor drame ale plictisului grav, existențial, sau ale patimilor jugulate, și ale unei conștiințe buimace, însăși alura acestor drame. Natură stranie, amintind (aproape cu totul întîmplătoare) substanța strident întunecată a unor tablouri expresioniste. În jîndul acestei naturi, după apă, elementele mimează acvaticul, tînd să se prefacă în apă, supuse unui adevărat tropism hidropic. Astfel, întinericul unei nopți de vară toridă, pare să se preschimbe într-un lichid: „...întinericul se lichidifică transformîndu-se într-o cocă lăptoasă, cu spumă verde cînd sforle de foc, jucînd peste munți, radeau cu vînturi de gheară și cîmpia” (**Vară buimacă**). Iluzia de preschimbării elementelor în apă. Cîmpia, întreg spațiul imaginar al scriitorului stă sub zodia unei așteptări a apelor fertilizatoare. O nostalgie a ploii se asociază celei a zăpezilor sau, mai exact este una în esență cu ea.

Dar apele — ploaie, rîuri, bălți, marea — oferă imaginile preferate ale scriitorului. Uneori e abia „un fir de apă coclită”, Călmă-

zele sale. Părul, carnea, răsufierea unei fete miros „a lemn de agud”. Aroma gutuilor mari, aurii, strălucitoare, ascunse în pleava afinată, caldă, se amestecă cu aceea a boabelor de grîu. Mirosul crud și răcoros al brădișorului, mirosul de ierburii coapte, de măghiran, cel amarul de pelin, sau acela de lemn cioclit sînt printre cele mai delectabile. Altelei, un danf do boștină fiartă, mirosul de lingă cazanul de țuică îmbată. Zilele și orele își au mirosul lor: în seara de Anul nou miroase a vanilie și scorțișoare. Miersele sînt adeseori incerte: „ceva între esență de brad și mușcal de marmură”; miros de a miriște. Duhuri grele se lasă uneori: coajul miroase a bălegă, prin aer plutește mirosul de nămol și peste putred. În sfîrșit, folosindu-se de o metaforă obsesivă, un personaj simte că viața „pute a varză clocită” (**Doi saci de poștă**).

Omul în spațiul ficțiunilor lui Fănuș Neagu este redus necontenit la elementar. Lutul negru, vîntul („calicu”) și mai ales apele — mlaștina, fluviul, marea cea mare bănuțată la orizont — toate asediază condiția umană cu forța primordialei. Dar nu avem aici o lume primitivă — cum spun uneori comentarii acestei proze — ci, mai curînd, o lume arhaică. O umanitate bătrînă, deși nu istovită, trăind printre lucruri vechi. Capete de curele putrede, legături de zăbrele, chei ruginite atîrnînd de cuie bătute în grînzi afumate, iată cite ceva din ustensiile arhaice ale acestei lumi. Substanța stilistică pe care scriitorul o folosește în descrierile sale devine uneori, o pastă groasă care dă trup unor obiecte greoaie. butoaie de bere cu doage zdravene de stejar, buturugi de despicat lemne, bulgări de bălegă înghetată...

O umanitate în dispariție a satului arhaic, dar o umanitate încrengă. Ca și Curtea care în literatura clasică a secolelor trecute oferea spectacolul întregii omeniri, prin restrîngerea spațiului la acela al unei scene vizibile și prin constrîngerea pasiunilor, tot astfel încrengă (ajutată de arșiți ori de ger) și produce o condensare a patimilor. Desigur, niciodată un intelectual care vede în reclusiunea satului doar o cale spre ratare nu va înțelege această umanitate pe care scriitorul o vede încă atât de depărtată de aceea urbană. Satul nu se revelează cu ușurință. El are tainele sale, lucruri ascunse ca și gutuile în pleavă ori butoaiele de vin îngropat lîngă porumb. Tainele sînt legate, în prozele lui Fănuș Neagu, îndeosebi de arhaicele rituri din care unele au rămas, degradate, aparent desacralizate, dar încă purtînd o încărcătură magică. În spațiul imaginar al acestui scriitor, arhaice zeități htonice, subpămîntene sînt adevăratele divinități ale locului. Țara Dunării de jos (cu toate semnele care ar pleda împotriva) n-a fost încreștinată, parcă, niciodată sau, mai exact, riturile ei, superstițiile sînt ceea ce a rămas deasupra (super stat) din zăcămintele păgîne ale unor culturi arhaico-organice. Reputăm, desacralizarea acestei lumi este un proces înaintat. Rudimente ale credințelor și practicilor magice se asociază cu resturi ale unei sacralități pseudo-crestine.

Înainte de toate, în spațiul imaginar al lui Fănuș Neagu elementele arhaice ale satului sînt supuse unei degrađări, sînt pe cale de dispariție. Istoria a intrat în sat și anistoricul (rituri, arhetipurî mitice, simboluri, credințe, obiceiuri etc.) este agonic. Scriitorul a sesizat cu finețe, însemnătatea epică a modificării structurilor, a crizei Satului arhaic. El a înțeles că tocmai această modificare generează drame ori situații grotesci, că este matricea unică a unor situații epice. De aceea, cînd urmăriți cu atenție textele lui Fănuș Neagu poți sesiza în acele drame familiare perenitatea abolită, agonică a structurilor arhaice. Cei care continuă să trăiască în conformitate cu aceste structuri stau sub condamnarea istoriei. Un tată bătrîn, pe moarte are doi fii. Unul dintre ei a renunțat la pămîntul său, intrînd în gospodăria colectivă a satului. Celălalt avid ar dori toată „moștenirea” — deci și partea fratelui. În cele din urmă îl tirăște pe tatăl său, pe ger, în sanie la oraș, ca să-i impună un avocat al său un testament în favoarea lui și, astfel, îl ucide. Cuvintele, gesturile fiului lacom de pămînt („Se duce caiafa. Azi, mine se prăpădește și nu-mi mai lasă măcar o brazdă de pămînt”) sînt în conformitate cu străvechea patimă ce nu cunoaște îndurare, pentru pămînt. Sete ce se vadește anacronică și condamnată etic și istoric. Istoria, îndeosebi, care transformă lumea rurală este un alt plan care intervine și schimbă ori curmă gesturile anistorice aparținînd arhaicei vieți rurale.

Dar situațiile generate de eternele rivalități în dragoste ori de competițiile pentru avere sînt, în aceste fragmente ale unui epos rural, doar pretexte pentru a pune în lumină tenebroase porniri instinctuale, acea magmă brutal-arzătoare care constituie centrul universului imaginar al acestui scriitor. Mitologia rurală își are personajele sale care revin în mai multe narațiuni (acel pitoresc Papa Leon, Ion Lalaia Gogodita, Ene Lelea și alții). Femeile, îndeosebi, în această lume, sînt agente ale patimei. Mărită cu Niță, zis Babela, feciorul slab de minte al autoritarului Chivu Căpălău din satul Suligatu, Vica îl înfruntă pe acesta și fuge din sat urmata de iubitul ei Onică, fiul mai breaz al aceluiași tiran (**Ningea în Bărăgan**). În povestirea **Cocoșul roșu** Țița îl îndrăgește pe Chiriac, argatul tatălui, ei, îi place „să guste primejdia” întăritîndu-i calul bicul. Candoarea și violența se asociază în faptele acestea pătimașe. Mînjii, armăsarii, sîlbăteci și porumbii sînt deopotrivă animalele în preajma cărora le place acestor femei.

În acest univers imaginar, violența însăși este o fatalitate. Unul își bate nevasta cu sau fără pricină; încalcă pe pieptul fiului său și-l bate pînă obosește. Altul aprinde casa și acareturile stăpînului strigînd apoi ca ritualul unui zeu al focului: „Cocoșul roșu!” Un profesor e pisat în picioare de directorul său. În baltă doi înșingurați urlă împreună cu lupii. Unul dintre ei care a pus mîna în timpul războiului pe doi saci de poștă încarcă cu scrisori de pe front, se delectează citîndu-le, dar utilizînd una din aceste misive ca pe un instrument de șantaj. Cînd moare, mai rămin un număr de scrisori nedeschise de el. „Douăzeci și opt de scrisori sporeau primejdia necunoscutului” — remarcă Naratorul. E într-

VASILE NICOLESCU

Contrapunct

In ritmul ascuns al naturii, în pacea ninsorii care pogora lîngă munți, fulgurații de mov brîndușele clipeau;

sanctuar al zăpezii, pămîntul dospea vise și muguri, tăceri roditoare și fluturi;

poleită de soare stîncă ridea în amurg sub scîlpătul fraged al stelelor pure, într-o moztartiană tămăduire;

tîrzie toamnă cu ninsori, prevestire a cumpătului cînd tînjeam după ceasul de pace și înmugurire;

dar oceanul care mă pîndea pretutîndeni cu obsesia, cu muzica lui de arbori se năpusti peste mine;

asediul de fulgere și umbre de fiare, mă năpădise oceanul cu ierburi surde, nesunătoare;

goneam prin noianul de frunze, în naufragiul și sfîșierea pescărușilor delirînd după corabia cu ancorele rupte;

și m-am trezit lîng-o fîntînă-nviind ca o rană exilat într-un destin de oglinzi, într-un fluviu orbitor care se mistuie dincolo de el;

mușcînd din cer, înviind ca o rană pe care s-au imprimat nervurile astralelor, fumul cometelor de dincolo de cer,

cînd mîini apăsau pe clanța misterelor, în ritmul ascuns al naturii, în pacea ninsorii care pogora lîngă munți.

Cîntec

Împușcă-mă-ntr-o aripă, soare, cînd geana ta spre mări apucă femeea-pasăre să-mi zboare din inimă ca o nălucă;

luați-mă în joc, voi, fluturi, ghețari, purtați-mă pe frunte femeea-pasăre prin ciuturi să cearnă astrele mărunte;

zdrobește-mă tu, stîncă-n vaier, înecă-mă tu, val, în spume, femeea-pasăre de aer e-o roză moartă, ca de scrum e.

efemeride

Dostoievski

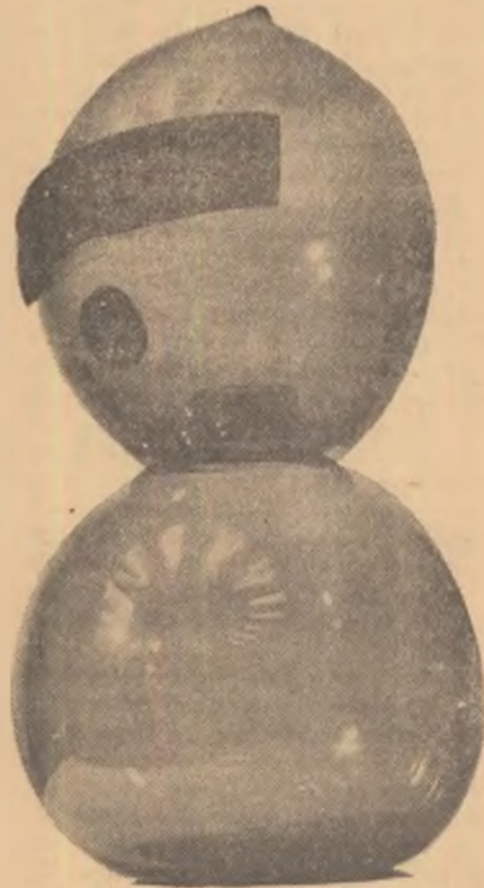
adevăr un climat al suspiciunii și al amenințărilor în care trăiesc aceste fapuri. O lume a zgomotului și furiei. De altfel, unele personaje din această lume au obsesia zgomotului. Un pictor ar vrea să deseneze zgomotul (**Zgomot**). Altul aude un strigăt misterios în noaptea, și nu se va mai liniști niciodată (**Strigătul**). Strigătul ca o metaforă obsesivă va reapare în (**Îngerul a strigat**).

Starea de exacerbare, de exaltare senzorială e asociată cu o anumit exasperare, în cazul orășenilor și îndeosebi al intelectualilor, al artiștilor din nevelele lui Fănuș Neagu. Remarcăm, de altfel, că supunîndu-se parcă unor obscure tropisme ale talentului său, ea își „aduce” eroii, orășenii în spațiul său și vede numai în sfera Cîmpiei, a Bălții sau a Mării, care este, pentru el unicul loc al patimei. Un bucureștean are revelația oribilului, a „Lunii, ca o limbă de cîine” după ce află într-un sat din Bărăgan despre oribila moarte a unor copii devorați de cîini căzuți într-un puț sec. Un actor ratat își joacă supremul său spectacol: se lasă legat cu funia de o mașină și tirat pe plajă în fața mării indiferente și a obloanelor trase ale sotelor de ferestre orbe la cumplitul său joc (**Iarbă vînată**).

Violenței i se opune o proaspătă candoare. Scriitorul robust, abil în proiectarea unor naturi pe cit de fruste pe atît de pitorești care se complac în enumerarea ororilor și în proiectarea terorilor elementare se apleacă, adeseori, cu gingășie, asupra nevinovățiilor infantile. Asupra propriei copilării, probabil. A-mintiri trădate? În orice caz, copilii abundă în istorisirile sale. Un întreg ciclu de **infantile** le este închinat. **Căli albi din orașul București**. Firește, acești cai albi galoapează purtați de Crivăț, prin stea Dunării de jos și în imaginația blîntuită a artistului-copil.

În lumea imaginată a copilului — spuneam — descoperim spațiul matrice al ficțiunilor lui Fănuș Neagu. „Realitatea” sa e încărcată cu virtuți magice. Dar chiar și cei „mari”, atunci cînd sînt cuprinși de frigurile care emană din Baltă, din Cîmpie ori de pe plaja marină, fabulează. Imaginile potențază realul. Formule de vrajă în care apar cocoișii apocaliptici („O, ce vară buimacă, în vara asta mi-a zburat cocoișul în lună!”), credința în posibilitatea transcenderii (fîntînarul a atins „inima-pămîntului”), în puterea magică a gestului (maivitatea copilului care desenează lupi pe peretele casei, ca să-și bată joc de ei „că sînt fiare”) indică virtuțile ce se atribuie imaginilor în acest univers. O realitate foarte concretă în care se stabilesc raporturi magice. Natura însăși pare supusa unei magii a locului: „în aceeași clipă cîmpia fără margini dispăru, drumul cu plopi se topi în ierburii...” (**Vară buimacă**). Căci, în fond, formula însăși, estetică, a artistului care proiectează aceste imagini în spațiul său imaginar este aceea a unui realism magic.

Nicolae BALOTĂ

MAX ERNST: DOMINO

MARC TOBEY: ÎN AȘTEPTARE

ținut al uitării. Nevasta unui șef de gară pierdută în Bărăgan, după ce a contemplat îndelung un tînar frumos, de o fragilă frumusețe, reîntors după ani de ședere în străinătate, acasă, îi spune acestuia: „Numai să nu te înghită cîmpia, să nu mă uici. Aici, la noi, e pămîntul uitării, calci pe el, și nădejea se usucă, te înecă fumul, te acoperă noaptea”. (Acasă).

Uitarea, în spațiul-matrice al ficțiunilor lui Fănuș Neagu, nu este însă niciodată totală. Rămîne, întotdeauna, un rest pentru amintiri, regrete și nostalgii. S-ar putea spune că literatura toată a acestui poet epic porcede dintr-o nostalgie originară. În **nuvelele** Acasă, una din narațiunile sale cele mai dense, în acea simplă și patetică întoarcere „acasă”, în cîmpie, a unei bătrîne însoțită de nepotul ei, după ce fuseseră izgoniți și siliți să trăiască printre străini (ori, „între străini nu ești nicăieri”), cei ce se întorc sînt mînași de dorul după locul unic, pentru ei, al nașterii și morții. Bătrîna se întoarce din îndepărtatul Maramureș în Cîmpie. În casa ei, se așează în scaunul ei, cere să i se cînte „Hai Buzău, Buzău”, pentru ca să poată muri Tînarul e mînat de nostalgie amintiri, ale zăpezilor copilăriei. Vremea colindatului — cu moșul care pornit cu sania și mama care a pus la fierb grîu pentru colivă și tatăl care e-a îmbăștat la o pomană a porcului, și bunica prîvind spicele împletite în jurul iconelor gîndindu-se la moartea — este timpul născător de nostalgie. Zăpezile de altădată oferă nu numai un motiv patetic ci sînt, însuși, patosul proiectat într-o imagine a candorii pierdute și a tuturor celor perisabile. În povestirile lui Fănuș Neagu, spațiul imaginar are drept fundal un strat originar al acestor zăpezi defuncte. Imperfectul verbului din titlul acelei nuvele care a dat nume primului său volum, **Ningea în Bărăgan**, indică proiectarea imaginației scriitorului într-un trecut al nostalgicelelor rememorații. Cît de simpatetică este, pentru proza sa, o anumit fixație în zonele inocente ale copilăriei, o obsesie a naivităților pierdute!

Zăpada nu este, însă, decît o formă, în același timp condensată și friabilă a elementului acvatic care domină universul imaginar al povestirilor. Cîmpia sub arșița, cu marile ape, uneori atît de zadarnic apropiate ale Fluviului și Bălții palpitate în așteptarea unor potaope ipotetice. Anotimpul cel mai frecvent în ficțiunile acestea este vara. Imaginile diurne — ale pămîntului uscat sub un „cer de untură” imaginile nocturne — ale pămîntului încremînt sub un cer întunecat în care „luna, ca o tipis de cositor peste care se înclăsesse pale de fum și de abur otrăvit, atîrnă întepenită sub pînțelecei unui nor” (**Drăgaica**) — constituie, dincolo de scenariile

tului, cel mai mic rîu din Bărăgan, curgînd printr-un fel de „tranșee surpată”. Altelei e o adevărată gîrlă, curgînd însă la douăzeci de metri adîncime. Un fîntînar cu vocație („Asta a fost dorul meu pe lume: să găsească apă și să-i dau cep să curgă, ca unui butoi cu vin” — **Fîntîna**) o simte gîlînd în măruntățile pămîntului; el se apropie orbecînd de firul ei, sîpînd în întineric, cu o artă asemănătoare moștului, pînă cînd — printr-un fel de tainică maieutică — o face să lasă la iveală. Ca într-o Geneza apocrifă, în care nu Cuvîntul ci Gestul omului dezlănuie și dă viață elementelor apa se naște în această povestire în care lirismul infuz al poetului evocînd nastera ia accentuă nostalgice. Fîntînarul e un om sfîrșit. În fîntînile sale din care pentru el au fost doar „vinele de apă moartă”, continuă să plutească „inima pămîntului”; omenii vin să scoată din ele apă vie și răcoare.

Patosul despărțirii apelor de pămînt asociat cu acela al unei iubiri ce face, prin magie, să sară zăvoarele, precum și cu exuberanța vitală a fapțurilor juvenile — flăcăi și armăsari — dă monologului evocator din **Fîntîna** o alură poetică. Narațiunea lui Fănuș Neagu vadește o încărcătură lirică ori de cite ori motivul apei apare — într-un fel sau altul — în țesătura vreunei povestiri. Ce poate să-i spună un bărbat unei femei care l-a fermecat? „Ești frumoasă ca o fîntînă...” „Ești fîntîna a pătra...” (**În zori, pe ploaie**). Reverile pe care le naște apa, sînt însă, îndeosebi pentru sufletul juvenil, paradizic. Într-un text în care Fănuș Neagu se apropie mai mult de o zonă prea-intimă a imaginărilor, un copil descoperă universul acvatic (**Descoperind rîul...**). În timp ce amiaza unei zile de vară „juca în cîmpie, un joc ciudat, lenes, încilic...”, copilul pătrunde, jucîndu-se, pe tărîmul mișcător — altul decît cel obișnuit, al pămîntului de sub picioare — al apelor.

Univers patetic prin excelență. Fănuș Neagu a intuit perfect patosul secret al unei umanități trăind sub o zodie inclementă, dar nevînd energia revoltei. El e un mare maestru — cum spunem altădată — al **conștiinței buimace**; exasperații, violenți ori năduși, eroii săi par să trăiască într-un permanent anotimp buimac. O asemenea conștiință nu implică, însă, pasivitatea, abulia orientată, ci, dimpotrivă, o anumită frenesie.

O frenesie a simțurilor, înainte de toate. Eliberată (sau niciodată încetușată) de o lege morală, existența se desfășoară printre ispite și repulsi senzoriale. Mirosurile sînt aspre, pătrunzătoare, voluptățile pe care le caută simțurile sînt întotdeauna excesive. Iată, spre pildă, o mică enumerare a diverselor mirosuri pe care — indicînd o adevărată obsesie a odoratului — le notează scriitorul în pro-

Cai în genunchi

Căderea cailor pe gheață, și mila grea din ochii lor, Capitele plutind în aer și revenind stăruitor, Cai în genunchi, lrica uscată că iarăși se vor prăvăli, Și singele pierdut ce pare-n zăpezii mai împede a li.

Cai deznădăduiți sub bice, și carnea lor de nimeni plinsă, Se zbate pe propria lor cruce pe care au tot dus-o strânsă, Cu scinduri albe vin bărbaiți și lac proplele, și ajută Făpturile cu ochii umezi de storea lor nepricepută.

Cai resemnați, bolnavi de sine, cu sulletul înmăsmat, Din pielea lor răsare larbo păscută vara lângă sat, Poate vad norii și le place, ca înotind, roțiți de vânt, Cu nările lierbind imploră căderea lor către pământ.

Cai învelși de la o vreme, cuprinși de tremur, în covoare, Cu pintecul pe rogojină, cu neslirita lor răbdare, Pleoapele ce li se-adună din când în când, de frig, închid Un vis care le noște-n minte înaripații cai de vid.

În sămii dorm copii, și lupul vin de departe și răzleț!, Gîndindu-se la nebunia ce-o vor săpa în călăreți, Cai mințuți simțind în taină copiii care parcă scot Bucăți de zahăr ca zăpada și le apropie de bot.

Desen de ZOLTAN SZABO

Praf de singe

Mi-e dor de lumea asta ca de un dar la care Aspir cu ochii umezi și triști de cerșetoare, Și trece vîntul galben, și pînda lui se schimbă De-odată în minie și otrăvita limbă.

Acestui colț el muzici l-adaugă de-acuma; Sulletul meu îi pare molipsitor cum cioma, Și ce-i pot face încă, prin ce l-aș mai constrînge Să nu mă ia în seamă, că sînt un praf de singe.

Sînt liberă în cercul întîmplător al clipei, Ca demonul rușinii și îngerul risipei, Presimtîm bușonii, și scîncetul și crima Că-n urma tuturor din lapte vine prima.

O seră de adaos pierzînd Semiramida, Promite-i, cer al gurii, că se vor mai trimite Un suflet pururi verde și-un sullet de cenușă Hrînînd tricoase păsări cu licurici în gușă.

Rămîn ca o licoană, și-mi spun, și îmi repet, Acestea sînt vedenii, și gîndul meu încet, De cit timp nu pot pune zăvoarele la porți, Cînd pragurile-lucii de pasul celor morți.

ION BLEDEA

al treilea

Ei erau doi, mergeau și cîntau. Le-ar fi plăcut să fie mai mulți, să cînte mai mulți, ei erau doi și cîntau de-a singurătatea și de-a împreunarea, cîntau călduros, stăteau acolo sus și cîntau și gloabele ce să facă, mergeau și ele. Adică nu, numai ele mergeau, mergeau formînd și cei doi stăteau sus și cîntau de-a plecare în lume după al treilea, așa cîntau ei, cei doi. Primul behăia, molcom, el era primul nu pentru că era într-adevăr primul ci pentru că noi avem nevoie de-un primul ca să vedem ce gîndește.

Gîndea că el cîntă, gloabele trag și el cîntă și-l va găsi pe ăla așa, cu cîntec-n gură, cit e de bine să-l găsești cîntînd pe ăl care-ar trebui să fie al treilea, cit e de bine să-l cauți cîntînd și să vezi cum cîntecul îți iese din gură așa ca o funie și funia asta se-nvîrte pe lingă roată și gloabele trag, apoi se opresc pentru că tu ai zis să se oprească și te dai jos din căruță și desnozi cîntecul dintre spițe și-l arunci pe cer ca pe-un fulger și gloabele trag mai departe speriate cumplit, fulgerul ăsta se topește în cer și e liniște deplină, apoi nu mai e liniște pentru că se aude el, cîntecul.

Al doilea privea toate acestea cu doi ochi lacrimoși, privea și cînta, el era al doilea nu pentru că era al doilea și nu pentru că-i plăcea lui să fie astfel, era al doilea pentru că primul era primul și atîta timp cit există un primul tu poți fi cel mult al doilea. Și el știa asta și nu zicea nimic, adică zicea și zisul lui semăna cu un cîntec și chiar cîntec era, gîndea că al treilea nu gîndește nimic pentru că în căruță nu sînt decît doi, dac-ar fi trei ar putea gîndi toți împreună, loc pentru gîndit este destul, așa ar fi făcut dacă l-ar fi găsit pe ăla, al treilea.

Apoi cel cu biciușca plesni caii și căruța spunea și ea vorbele ei, vorbele alea scîrțiate pe sub care se scurgea drumul bolovănos și drumul ăsta gemea așa cum geme pămîntul în zilele lui de geamăt, pămîntul are niște zile de geamăt și zilele acestea vin foarte rar, atunci cînd peste el trec caii și oamenii îi cirpesc și-i injură și drumul se scurge pe sub roți așa cum se scurge lumina de pe pămînt și rămîne, încet și temător, întunericul. Întunericul care acum se aduna de pe la colțurile lumii și se îngrămădea în jurul căruței și cei doi cîntau de-a lumea și-ntunericul, apoi n-au mai cîntat pentru că n-are rost să cîntă dacă nu vezi cîntecul fluturîndu-și coama în fața ochilor tăi. Așa c-au tăcut și-au zis cite ceva, n-au zis nimic, au vrut doar să zică și inserarea se îngrămădea pe lingă ei, apoi a fost seară și s-au oprit, s-au oprit într-un loc frumos și îndepărtat, cam acolo unde se opresc cei care trebuie să se oprească.

N-om fi trecut pe lingă el? zise primul coborînd și așternîndu-se pe jos. N-om fi cîntat pe lingă el? mai zise și-apoi nu mai zise nimic căci al doilea stătea încrunțat și asculta furnăitul cailor, stătea încrunțat și-apoi încrunțarea i se vîrî în ochi și ochii se-nchiseră peste ea și nu rămăsese în lume nici urmă de încrunțare, doar că el, al doilea, cobori tăcut și-apoi deschise gura și zise:

Nu-i, nu-i nicăieri, cine știe ce zdreanță căutăți și noi, ăștia.
Nu-i, gîndești tu? căzură vorbele de dincolo. Nu-i?

Desene de VERA HARITON

PAUL SÂN-PETRU

Marele cristal

Încerc să dorm acoperindu-mi ochii Dar ei sînt prea puternici pentru pleoape — Văd raza înroșită de arteră Și-un întuneric intim mai aproape;

Tot vreau s-adorm, baricadînd azul Dar ține mărunt și depărtat Sistemele galactice din lucruri Prin liniștea cu nume eronat;

Spre bolți de limite, osificate, Relee încolțite-n mineral Înaltă împrejurul din aloră Spre reședința marelui cristal;

Dar prinde-a bate-un dor de împrejur, Apar noi transparente la hotare Și nu știu cit de lung e drumul De la cristallul meu pînă la Mare...

KENÉZ FERENC

La capătul lumii

Despre stelele rămase aici printre bulgării și ierburile pămîntului Întia oară am auzit într-o seară rece de toamnă

la acea vîrstă la care mai lubeam noroiul căci printre lucrurile cunoscute el era singurul pe care eu îl puteam modela

vîntul șuiera pe străzi casele păreau de tinichea iar noi alergînd după petrol prin beznă cu mama ne grăbeam spre dugheana ce moajia la capătul uliței spre capătul lumii

și cînd vîntul ne-a imbrîncit prin ușa strîmă în prăvălie — în lumina slabă l-am zărit printre lăzi

pe „Balogh băcanul” așa-i zicea toată lumea pînă și copiii sub povara timpului stătea acolo singur în tovarășia uscăciunii și a bătrîneții sale pierdut într-un straniu joc al scăpării de stele

dintr-un beșior ciudat sâreau steluțe mici zburdalnice învălînd capul și umerii liravi ai lui Balogh-băcanul

și bătrînul rîdea lovindu-și genunchii și ochii îi străluceau ca bomboanele de pe ratt învelite în toțt —

de-atunci eu i-am spus întotdeauna nene Balogh.

O pinză neagră

Băiatul porni singur pe mare, în amurg.

Bărcile se mai făceau pe-atunci din scoarță sau din trunchiuri de copaci. A doua zi vîntul trînturile luntrei sfărîmăta de stîncă.

Uluirea zvicni printre casele de lemn.

Durerea străbătu întreaga așezare.

Din acea clipă a dimineții, momele cu brațele aplecate asupra mării incremenită de-a lungul țărîmului și ca niște copaci au stat acolo pînă seara.

O pinză neagră apărau în calea vîntului veșmintele lor decolorate.

În românește de IULIANA RĂDULESCU

RUXANDRA BERINDEI

nota cinci

Asta am încercat să mă conving doi-sprezece ani de școală și zău că n-am reușit. Și n-am încercat să mă conving numai eu pe mine, ci și profesorii au încercat. Ba și părinții mei, să trăiască ani mulți și fericiți! Toți au încercat să-mi vire asta-n cap, dar eu, au cu piatra în cap, au cu capu de piatră. Și zău că porneam cu idei mărețe la fiecare început de trimestru, dar pînă la urmă tot cu oiștea-n gard nimeream. Nu-i vorbă că mintea nu m-a dus niciodată prea departe la științele exacte, însă cu puțin efort, ce nu poate omul! Poate, poate, dar să vrea. La matematică mi-au pus și meditator ai mei, doar-doar oi trece clasa. Parcă era și mai rău. Îmi explica bietul om de cite două-trei ori o problemă cu robinete sau cu bicicliști și eu lemn Tănase. Este adevărat că din cînd în cînd aveam cite-o sclipire, mă mir și eu de unde și-mpușcam o notă mare care mă salva. În liceu, prăpădul lumii! Numai doi și trei aveam în catalog. Mai mare rușinea. Doamne, și aveau profesorii o bunăvoință de aur. Degeaba! Cel mai neplăcut lucru era la sfîrșitul trimestrului, cînd rămîneam eu teleguță și-ncercam să mă salt la cinci. Și febra aceea de sfîr-

mulțumeam lui Dumnezeu, dacă el mă salvase. ...Așa am pățit eu în clasa a unsprezecea, de-am rămas cu două corigențe pentru toamnă. Și la matematică, dar și la latină, căci, așa cum spune vorba, între două nu te plouă. Nu m-a plouat, în schimb mi-au fierț creierii o vară întreagă. Că nu-i ușor s-o iei de la A la Z și să faci traduceri și ecuații și derivate și declinații. Ba e chiar al naibii de neplăcut! Și cînd ai capul gol ca napul, încearcă să-l umpli cu treburi d'astea ce-mi păreau din alte lumi. La latină puteai să dai cu tunu. Și, povestea naibii, cum mă apucam de citit un text, mă lăsau puterile și-i trăgeam un pui de somn, de credeau ai mei c-am căzut în cap, sau am boala somnului. Dă-i cu vitamina B. De unde? Nici o schimbare! Cred că dormeam pentru încă trei persoane. Și cînd mă sculam începeam să clesc tot felul de minunății, ca de pildă cărți polițiste. Mie nu-mi prea plac, dar în perioada aceea am înghițit James Bond-uri cu nemiluita. Copil al nefericirii, ce mai! În miezul nopții, cînd toți dormeau tun, mă sculam c-o poftă ne bună de ceapă și mîncam pentru încă trei zile în colo. Vorba vine trei zile, căci a doua zi dimineața se băteau turcii la gura mea, așa mîncam. M-am dus la școală să-mi dau corigențele cu fum în cap. Credeam că pot intra și la Universitate fără examen! Vorba e că la matematică am luat un opt pe bună dreptate. Am știut de m-am minunat și eu și profesorul. Asta mi-a fost de fapt salvarea, căci la latină eram ca-nainte. Văzînd profesoara c-am luat opt la matematică, s-a minunat și n-a vrut să mă lase la latină. Meritam să mă lase. Lucretius, Homer și Vergilius pentru mine tot o apă. Mai mare rușinea. Am luat cinciul cel mare, să trăiască, apoi am băut o bere așa... ca să mă curăț. Greu! Și de ce-mi-era rușine? Nu de repetenție în sine, care se pare că este mama învățăturii, ci la gîndul de-a mai sta un an în școală. Cînd mă gîndesc, mă trec sudorile. Zău că da! Și cam asta despre corigențe. Fără învățătură nimic nu faci. Vorba ceea: rău e cu rău, dar mai rău fără rău!

Desen de GHEORGHE DOBRE

șit care ne cuprîndea pe toți și mai ales pe mine, te făcea să suferi din ce în ce mai tare. Cine zice că-i ușor să scoți o medie de cinci cînd ai patru, patru, patru și trei în teză, se înșală. E greu. Și nu numai pentru tine, ci și pentru profesor, care ori-cîți de zece ți-ar da, tot nu iese media. În cele din urmă mă fofilam și-i

Desen de IOAN VICTOR DRĂGAN

stringea al dracului și un capăt i se bălângănea lingă picioare, capătul peste care se scurgea singele în jos către ierburi și ierburile crescuseră sub el, mult-hrănite, sub el crescuseră ierburi largi cit mina Domnului.

Primul se ridică, îl ridică și pe el, ușor, îl ridică în brațe și minile i se-nche-gară în trupul lui și acest trup fu așezat în coșul carului, îl așeză acolo și urcă lingă el și spintecatul nu zicea nimic, ce-ar putea zice un spintecat, stătea întins pe spate și sus era cerul și zicea că dincolo de cer se face judecata, ce judecată, care Dumnezeu de pe lumea asta judecă un spintecat, unu cu pintecul desfăcut ca o nucă. Așa zicea și cailor pomiseră și drumul se scurgea pe sub ei și primul începu să cînte, cîn-

ta de parcă gitlejul lui era fereastra Fecioarei și fereastra era deschisă și Fecioara asculta cîntecul și-ncerca să nască un nou Hristos ca să mîntuie singele de pe lume. Apoi n-a mai putut cînta căci spintecatul hîrlia și el, încerca să-și arunce cîntecul către cei de sus, numai că acest cîntec era așa ca un fierăstrău care trece prin carne și primul se rușină, se rușină și începu să hîrlie și el, cum să cînti tu limpede atîta vreme cit alții au glas turburat.

Apoi ziua începu să curgă, pentru primul vremea trecea ușor ca o dragoste muierască, pentru al doilea această vreme trecea greu precum chinurile facerii, dar trecea, ea, vremea, trecea și ei înaintea într-acolo (către un acolo despre care nimeni nu știa nimic, cit e de bine să cauți un acolo și să nu știi pe unde vine acest acolo), acolo unde-l vor găsi pe-al treilea. Cailor tropăiau așa cum tropăie prostia, greu și apăsat, drumul se scurgea pe sub ei și în jur nu se vedea nimic, nu se vedea nici măcar o umbră de zare pentru că o umbră de zare nu se poate vedea acolo unde nu-i nimic. Și ei mirăiau mai departe și mirăiau atît de nu știu cum încît mirăiul încetă de tot și cailor luară la pas pentru că o bucată de zi se scursesese și undeva departe peste cîmpurile goale ca o țîță de fată începea să se miște o geană de om, o geană de carne omească. La început geana a fost geană, apoi a crescut căci cailor mergeau mai departe, apoi a crescut și mai mult pentru că cei doi ajunseseră aproape și primul a oprit cail și a deschis ochii mari pentru că acolo, lingă ei, apăruse ăla despre care credea multe și aceste crezări erau așa ca niște cirpese, ăla despre care se zicea că-i al treilea.

Al treilea era al treilea nu pentru că era ci pentru că nouă ne trebuie un al treilea ca să-i spunem pe nume. Și-i spunem pe nume pentru că el stătea acolo, stătea drept ca o cruce deasupra unui mort care-a fost cîndva mult prea viu pentru o fărîmă de viață, stătea drept, privea la cei doi și cei doi aveau părul alb și doi cai din care izbucneau coastele, atîta aveau cei doi, al treilea îi privea și gîndea și foarte frumos, atît de frumos, atît de frumos, încît frumusețea se îndreaptă spre ceilalți și încît frumusețea asta îl izbi pe primul în frunte, primul se prăbuși între roți și cel spintecat își făcu cruce, apoi al treilea îl ridică și pe el și-și dezlegă cămașa de pe trup și-l înfășură în ea, îl înfășură cald și moale și spintecatul scînci ușor, de mulțumire.

Apoi au pornit, au pornit amîndoi și cel nou injura cail și spintecatul stătea în coșul carului și durerea i se scurgea din trup, stătea acolo și gîndea că sînt numai doi și că vor merge într-acolo, acolo unde-l vor găsi pe-al treilea. Stătea așa și gîndea și cel nou începu să cînte, începură să cînte amîndoi, să cînte de-a însingurarea, ei erau doi și cite nu se pot întîmpla între doi atunci cînd îl caută pe-al treilea, cîntau un cîntec frumos și drumul curgea pe sub ei și spintecatul întoarse capul spre înapoi, acolo înapoi unde un trup rămăsese întins pe pămînt și trupul ăla semăna cu o pasăre peste care trecuseră cail și pasărea se zbatea, se zbatea în ghearele morții și penele ei erau luate de vînt și duse spre cer, erau luate de vînt și erau duse spre, către cer, să-ntunece soarele.

Domnitorul sublim al românilor

Primul film românesc pe ecran panoramic, Mihai Viteazul, va deveni (o spunem la o zi-două de la premieră) unul din cele mai îndrăgite, mai aproape de sufletele spectatorilor de la noi și, de presupus, se va impune și pe piața internațională. La realizarea acestei mari producții au concurat o mulțime de factori: mai întâi, scenariul lui Titus Popovici, acest prozator de primă importanță al anilor noștri, meritu fascinat de ecran și oferind de fiecare dată cinematografiei noastre texte scenaristice de excepție; regia lui Sergiu Nicolaescu, se impune autoritar — și ne gândim la uriașă capacitate organizatorică dovedită în timpul filmărilor la puterea de a ordona acest material, de proporții neobișnuite, pentru obținerea unei structuri coerente, semnificative, viabile. Acestor doi termeni hotărâtori ai realizării să le adăugăm neapărat imaginea de mare acuratețe și bărbătească măiestrie a lui George Cornea, suflul epic al comentariului muzical semnat de Tiberiu Olah, Vin apoi ceilalți membri ai masivei echipe (vom admira decorurile, bogăția costumelor, inventivitatea machiajului): o cohortă de interpreți, în frunte cu Amza Pelea, la cel mai bun rol al său pe ecran; același lucru pentru Ion Besoiu și Mircea Albulescu; avânt și fermecător, ca de obicei, Florin Piersic; Ilarion Ciobanu, deși într-o apariție puțin întinsă, ne-a dat din nou impresia că s-a născut în fața camerei de luat vederi, el are fiecec, dezvoltarea unui copil pe ecran; o bună și nuanțată prezență a cea a actorului Sergiu Nicolaescu, în ciudatul Selim. În roturi episodice s-au cunoscut amintiri, pentru seriozitatea interpretării, destule nume din întinsul generic (Kovacs György, Septimiu Sever, Ioana Bulic, Aurel Rogalski, Jean Lorin Florescu, Nicolae Secăreanu, Coela Răutu, Emerich Schäfer). Nu ne-a displicut Irina Gărdescu, credem însă că rolul său e mai puțin realizat în dramaturgia filmului — nu din vina actriței. În fine, ar fi o nedreptate, vorbind despre o asemenea superproducție cu abundență de bătaii, să nu omitem munca plină de riscuri a echipei de cascadori; credem sincer că, la ora aceasta, cinematografia noastră beneficiază de serviciile unora dintre cei mai buni cascadori din lume, al căror curaj, stăpânire de sine, generozitate în risc, sint extraordinare.

Mihai Viteazul, să precizăm aceasta, și-a propus un dublu scop: acela de a-l educa patriotic pe spectatorii (iar celor ce gândesc mai profund filmul le oferă posibilitatea unei grave meditații pe teme importante: puterea și folosirea ei, destinul personalității în istorie, rolul popoarelor mici și mijlocii în viața politică generală, momentele de explorare plenară a unui popor) și al doilea scop fine mai ales de modalitatea aleasă, cea a epopeii cinematografice, și ne pare acela de a cauta atenția întreaga a spectatorului cu desfășurarea alertă, pasionantă a acțiunii.

În planul cel mai general filmul lui Sergiu Nicolaescu este un imn al unității naționale conștiente: dacă Dacă de acum câțiva ani (realizat de același regizor după un scenariu al aceluiași scriitor) vorbea despre fuziunea (pe un teritoriu dat și într-o anumită epocă istorică, propice unor asemenea fenomene) unor populații pentru a da naștere unui popor, în Mihai Viteazul întâlnim o altă stare de lucruri, superioară calitativ: „născerea unei națiuni” (titlul unui faimos film) în zorii istoriei sale moderne. De ce să nu spunem, nu puțin sînt momentele pe parcursul vizionării când o mare emoție ne spropete bătaie inimii, ca, spre pildă, rostirea acelor vorbe sublimă, la înfăptuirea unirii celor trei principate: „pohta ce-am pohtit-o eu”.

Slăvitul principe nu era — cum îi spuneau cu îngrozitor dispreț dușmanii — un aventurier, un condottier setos de putere. Era general de geniu, în stare să-și manevreze astfel trupele încît să învingă armate înfinit superioare numerice și ca putere de foc (este interesant că avea o concepție tactică apropiată de cea a lui Napoleon: concentrarea întregii puteri — cu folosirea judicioasă a artileriei — asupra unui punct anume din tabăra inami-

că, străpungerea centrului liniei adverse și „înțoarcerea” adversarilor pe aripi; comună, de asemenea, acestor doi uriași le este permanenta inițiativă strategică și tactică: a da lupta cum vrei tu și nu acceptînd combinația dușmanului). Dar a rămîne doar la chipul de militar al lui Mihai Viteazul este o eroare. El se impune, mai ales, ca domnitor național, deci înfrunghind a întregii flinte a țării în acel timp, cu preocupări de fixare și consolidare a instituțiilor din toate domeniile vieții publice. Este limpede că, în împrejurări prielnice, cuceritorul Moldovei și Transilvaniei ar fi organizat ca nimeni altul teritoriul întregit, ajutat de capabili săi miniștri — între care se detașează figurile complexe ale fraților Buzescu.

Dormi să semnalăm și câteva nemulțumiri ale noastre privitoare la acest film: mai întâi mixajul destul de neglijent, apoi un anumit didacticism inutil (ca în seventa din final cu ivirea mamei domnitorului); scenele de luptă sînt oarecum disproporționate ca pondere în economia filmului; supără unele rezolvări naturaliste, cum ar fi decapitarea lui Andrei Bathory (de un efect discutabil).

Mihai Viteazul se înscrie autoritar între puterile noastre (pînă acum) producții importante. Deschiderea sa către public este amplă, fără însă (și aici elogii meritați atât scenaristului cît și regizorului) a cobori la nivelul „intelectual” al superproducțiilor de serie. Dimpotrivă, în generozitatea sa spectaculară, Mihai Viteazul se ridică la înălțimea unei grave lecții de istorie și patriotisme, pentru care le mulțumim realizatorilor săi și-i felicităm cu toată bucuria.

Ilie CONSTANTIN

EXPOZIȚII

Miraculoasă expoziție. Și foarte bine plasată. Subsolurile Atenului, fără nici-o urmă de lumină de zi, căpușite cu becuri și reflectoare puternice, pun în valoare această artă foarte puțin cunoscută la noi. Lucrările inesei, iluminate savant pe dinăuntru, te proiectează într-o lume fantastică, de materiale prețioase. Sticla, uneori, capătă rezonanțe de măiestrie alchimistică.

În fața unui material atât de frumos și spitiitor prin natura lui, îmbinînd culori surprinzătoare de proaspete, oferindu-se drept artă finită de la început, trebuie să fii într-adevăr mare artist pentru a-ți trece obstacolele inițiale, pentru a-l folosi în direcția propriei tale voințe de organizare.

Sînt vizibile unele cedări, oarecum de așteptat, din partea multor artiști, de prestigiu indiscutabil. Sufletul sticlei, cum era altădată sufletul marmorei, face ravagii. Rezultatul este un artizanat mediu, fin desigur, totuși numai artizanat. Întîlnim mase compacte de sticlă frumos traversată de vine colorate, ciudățenii ale materiei trecută prin temperaturi înalte, jocuri gratuite de forme. Obiecte mimînd cosmosul, stilizări care se vor semna ale unui univers imens și secret. Sticla joacă feste dintre cele mai periculoase. Rămîne frumoasă în sine dar negîndită.

O altă primejdie este cea a obiectului pur decorativ. Imaginativ, travaliu minim, lăsat în seama sticlarului meșter, el însuși foarte aproape de granițele artei, se trădează pe alocuri. E drept, acest gen de artă, caută să-și ocupe locul cel-merit

ARTE

MUZICA

Pentru ascultătorul iubitor și asiduu al muzicii actuale românești numele lui Mihai Moldovan nu poate fi o surpriză. Lucrările sale, precum Vitralii, Texturi sau Rituagii, toate caracterizate de siguranța modestă și nespectaculoasă a reușitelor (modestă nu în sensul posibilităților), au făcut dovada unui dezinvolnt minuiitor al notelor, a unui talent hărăzit cu garanția afirmării. Cea mai recentă, scoartă, prezentată săptămîna trecută (astfel primele audiiții ale orchestrei Radioteleviziunii s-au confirmat a fi hebdomadare) pare a-și depăși prin leieritate stăpînirea mestegului, surorile mai vîrstnice.

Titlul nu este acoperirea explicativă a vreunei înrudiri programatice ci se referă la un paralelism de procedee ornamentale pe care-l stabilește muzicianul. Este un apel esențializat la tehnica scoartelor populare, într-un mod simplificator fără a fi neapărat simplist, după cum ne mărturisese compozitorul. Se creează astfel print-o plină de fantezie transpunerea din domeniul plastic în cel sonor, o lume de melisme, de ornamente ce sînt scoase în prim plan. În opoziție cu fundalul, prin coloritul orchestral diferit realizat,

Sculptură în sticlă

în interioarele caselor noastre. El trebuie însă, în primul rînd, să convingă de capacitatea lui consubstanțială cu marea artă. Și sînt ceiiva autori care ne conving cu prisosință.

Păstrîndu-se în limitele obiectului decorativ, coraja lui Chagall ne amintește foarte celes de adevărul, înaripatul Chagall. Biele pe țije de metale ale lui Mikuni Omura, cu tot clinchetul lor cristalin, cu toată unduirea lor de vieteate anorganică, se reclamă de la o minimă fantezie. Configurația fantastică de Mark Tobey, resturi ale unei lumi dispărute, ne pregătesc parcă pentru descoperirile vitale. Formele lui Hans Arp, reținute pînă la sastișire de confrunții mai debili, deși nu aduc nimic nou, sînt demne de reținut. Dacă-l mai adăugăm și pe Cocteau, cu toanele lui străvezii în semnificatii, am epuizat o primă treaptă a expoziției.

Cu Picasso și cu Ernst însă intrăm de-a dreptul în miezul acestei arte. Celést, zeiască la primul, enigmatic și intens neliniștitor la cel de al doilea, ea încovoie capriciile sticlei, o face să tresară atînsă de o bașchetă magică. Una din nișefele lui Picasso este magistrală. Tot ce poate fi efect de materie și lumină este desăvîrșit. Ne aflăm parcă în fața unor descoperiri arheologice, fără geografie dar cu trecut, statuete eleuștine cu singe abstrahu. Ernst are cele mai multe lucrări și în același timp vocația cea mai certă a artei sticlei. Enorma lui masă de șah, cu figuri inventate, denumită Nemuritorii, te fascinează pur și simplu. Zeița dublă, cu două cărți de joc reale și două inventate, subliniază și mai adînc misterul hazardului. Cucușecoa cu ochi albaștri, preventoare și demonică, feapănă de departe, cu gură de om rîzînd de aproape, egaleză tot ce are mai bun și enigmatic acest mare artist al sugestiei răscolitoare. Ne bucură prezența, în asemenea context, a celor doi plasticieni români, Sever Prențiu și Eugen Ispir. Lucrările lor semnalează un început promițător. Este de așteptat, pe viitor, să fie cuceriiți și alți autori de nobletea sculpturii în sticlă. Am putea excela, sînt convins, și în această artă.

Grigore HAGIU

Din nou în strada Nuferilor

Nu găsim deci o înrudire corticală, cu substratul folcloric, o epidermică introducere de citate sau de formule modale specifice, ci o intrare în rezonanță cu fondul de gîndire, estetic adînc, de concepere artistică al poporului. Astfel substanța folclorică se realizează print-o similitudine conceptuală nu prin împrumuturi aparente.

Formulele decorative scoase în relief se realizează prin trei soluții și este de remarcat buna proporționare a lor în timp ca și în raport orchestral între fond și discursul solistic. Cîntările melismatice încredintate pe rînd violonilor prime, flautului picolo și cornului au ingeniozitatea și strîmtența inovatorilor. economia asociațiilor dezvoltative ale muzicii populare. Cele trei intervenții dau lucrării o formă asemănătoare unui rondo în care ele ar fi cupletele iar fondul ar asigura repetarea referențială.

Fondul este și el realizat cu multă inventivitate și o bună gradare avînd și el evoluția sa dialectică sa atractivă. Efectele globale se înșirîte două o foarte bine intuiți dinamică a dezvoltării tensiunii. O construcție simplă și con-

centrată în care deasupra caracterului modern se simte nespectaculosul, se simte că autorul a depășit nivelul experimentului. O simplitate adîncă, o sinceritate și muzicalitate nefortate par a fi calitățile majore ale piesei.

Contribuția solistică a seriei ne-a prilejuit atât de plăcute, întodeuna, întîlnire cu Concertul pentru pian în sol minor de Maurice Ravel, una din capodoperele literaturii concertistice a secolului. Compozitorul francez, mult mai apropiat neoclasicismului decît impresionismului (cum a părut o vreme) ne dă aici măsura spontanității și spiritului său genial. Într-o lucrare ce poate sta alături de oricare dintre marile concertate ale muzicii universale. Îmbinarea plină de umor a unor elemente eterogene (muzică de scriitură formală clasică, jazz, armonie impresionistă, modalism) se face cu o atît de savuroasă și vervă, cu o dezvoltură grațioasă și pătrunzătoare (compozitorul vedea el însuși înrudirea muzicii concertului cu muzica lui Mozart) încît rezultatul nu poate fi decît magistral. Ironia și spiritul se mariază perfect cu nobletea sentimentului toată într-o alcătuire de un gust desăvîrșit. Interpreta Anne Queffelec pare a se fi ridicat cu greu la nivelul palmaresului ce ne-o recomandă. Stăpînă a unei pianistici desigur epatante la vîrstă ei, a lăsat totuși impresia rigidității școlărești, a efortului nelucrător de rezultate fructuoase. Iar în bis (la Cathédrale engloutie, de Debussy) au apărut lacune de muzicalitate și construcție.

Gustav Mahler a fost reprezentat în încheierea concertului de prima sa simfonie, cu nimic mai prejos decît următoarele întru cîielu. Și aici grația maladivă, fin du siècle” ca și ingeniozitatea construcției și candoarea muzicii (sub acest aspect partea a treia este cu adevărat genială) produc satisfacția meritată de marele precursor al muzicii moderne. Interpretarea a găsit nota justă de înobilare a aparent banalelor teme iar dirijorul Mircea Basarab a făcut dovada unor subtile calități de echilibru și frazare.

SUPLINATOR IX

Costin CAZABAN

● **POLONIA AZI**, revista editată de Ambasada Republicii Populare Polone, publică un articol interesant despre originea artei tipografice în Polonia. Aflăm că cel dintîi tipograf a fost Kasper Strabbe și că s-a stabilit la Cracovia în anul 1473, unde a tipărit un „Calendarium anni Domini currentis”. În 1475 apărea „Opus restitutionum”, tipărit de Francisczek Platez. A urmat Jan Haller care a avut mai mulți colaboratori, printre care și pe Ugler, primul editor al primei cărți în limba polonă.

● **EXPLOZIA MITURILOR** (11), ancheta lui Claude Julien asupra vieții americane continuă în numărul din 30 ianuarie al ziarului Le monde. „Poporul american — citează autorul cuvintele unui vechi asistent al lui John Lindsay, primarul New-Yorkului — a fost unit în cursul istoriei sale prin adevăratele na o serie de mituri exaltante, foarte puternice, mai puternice chiar decît fantezele ce le desmîntău. Se pare că acum noi nu mai putem comunica decît stăpînînd de ferovrae ce ne reuneste în jurul ecranelor de televiziune, dealungul sezonului de fotbal”.

● **DIE WELT DER LITERATUR** (ian. 1971). Anunță traducerea în limba germană a cărții lui John Steinbeck „Jurnalul unui roman” care corespunde zilnică purtată între romanțierul american și prietenul său, profesorul Pascal Coviici. Celebrul scriitor își ținea la curent prietenul cu intriga romanului „La răzărit de Eden” la care lucra anunțîndu-i zi de zi întîmplările imaginare ca pe niște fapte reale petrecute în jurul său.

● **LE MONDE** (5 febr. a.c.) La rubrica de Noutăți și ecouri este anunțat volumul Primele poeme de Tristan Tzara ce urmează să apară la editura „Cartea Românească” sub îngrijirea lui Sașa Pană.

● Scriitorul și editorul Osma Lampinea este autorul unei întreprinderi fără precedent în lumea literară: o colecție de cărți, Contact, scrise de copii și destinate adulților. Manuscrisele, selectate pe baza unui concurs lansat în toamna anului 1969, au început să se tipărească în toamna lui 70 și răzărit de Eden la care lucra anunțîndu-i zi de zi întîmplările imaginare ca pe niște fapte reale petrecute în jurul său.

● **LES NOUVELLES LITTÉRAIRES** (21 ian. a.c.) Pentru prima oară cunoscută o ecție „Cinema d'aujourd'hui” publică un volum consacrat unui singur film. Este vorba de Espoir, turnat de Malraux în timpul războiului civil din Spania dar prezentat publicului abia în iunie 1945. Volumul cuprinde de asemenea o serie de documente printre care un interviu cu autorul și faimosul Esquisse d'une psychologie du cinema scris de Malraux în 1939.

● În pagina a 2-a a revistei se înserează o prezentare succintă a activității lui Roger Caillois, primit recent în Academie. S-a născut la Reims în 1913 și după absolvirea școlii normale obține un post de profesor la Beauvais, Contacte importante cu avangarda suprarealistă. Fondează (împreună cu Georges Bataille și Michel Leiris) Colegiul de sociologie în 1939, (înd izbucnesc războiul, se află la Buenos Aires. În 1940 este însărcinat de generalul de Gaulle cu o misiune culturală în America de Sud. În 1945 fondează revista Les Lettres françaises. Conduce la editura Gallimard colecția „Crucea sudului” făcînd cunoscuti în Franța scriitorii prestigioși precum Borges. În 1953 editează în limbile franceză, engleză și spaniolă revista Diogene. În 1964 este numit director al secției de dezvoltare culturală a UNESCO-ului.

● (28 ian. a.c.) Casa de editură Larousse anunță pentru 15 februarie apariția revistei Littérature. Potrivit unor declarații făcute presii „Littérature” nu va fi o revistă literară în sensul de funcție Mercure de France”, ci o revistă critică în genul lui Tel Quel sau Poétique. Ea urmează să apară de patru ori pe an și-și propune printre altele să se situeze la „articulații” dintre știința literaturii și științele învecinate: lingvistică, semiologie, istorie, sociologie, psihanaliză, etc”.

● **LA QUINZAINÉ LITTÉRAIRE** (16-31 ian. a.c.) Se publică în avanspremieră o suită de texte inedite — Note intime — aparținînd lui Antonin Artaud. Fie au fost extrase din volumele VIII-XIX ale ediției de „opere complete”, volume în curs de apariție la Gallimard.

● A apărut Noui dicționar de citate franceze întocmit de Pierre Oster, dicționar parcurge întreaga literatură franceză, din secolul al XI-lea și pînă în secolul XX. Primul din cele 16.000 de citate este luat din Chanson de Guillaume („Pour être grand il faut avoir été net”); iar ultimul aparține lui Régis Debray.

U. V. Z.

MARC TOBEY: PRIVELIȘTE MARINĂ

SPORT

În finală Ilie i-a venit de hac samantului, divizivului cu ochelari și cu figură distinsă de intelectual de culoare care e Arthur Ashe. Am răsuflat ușurați: la Richmond, Năstase s-a răzbumat cu în saltatoria de argint celebră, pierdută anul trecut, n-a putut să toarne cîteva picături de oțel românesc marca Cocos. Acest bînt de aur, care pleacă în lumea mare luivierind cu rachea sub braț, a făcut mai multă propagaandă lării noastre decît toate echipele de fotbal trimise în străinătate în (ptiu în țara aceasta. Dunărea-Giurgiu poate să se feliție că a rămas cuminte la ea acasă bravo ei!

Noi am spus și răspus că mina e mai aproape de cap și cînd te scarpini și cînd gîndești, și că douăzeci și două de picioare, plus cele de lemn, încurcă treaba; noi am pledat, la timpul cuvenit, pentru caracteristica națională în sport — agerimea minții, — dar uite

că trebuie să jucăm și fotbal, cu picioarele, și unde nu-i cap, vai de picioare.

● **Cei trei cosmonauți americani au căzut în Pacific** cu o precizie uluitoare, la sud de Pago-Pago insula lui Dorothy Lamour, indigena îndrăgostită de un ofiter de marină alb din filmul cunoscut și care dezamăgînt, avea să se întoarcă în sălbăticia ei roussetu-istă, după ce mîștel o trădase cu superficialitatea civilizației moderne.

Modulul cădea și noi ne gîndeam la imperfecțiunea lui, la defecțiunile ei delicate și imposibil de reparat. Marile isprăvi, lată, sînt mult mai lesne de înfăptuit și de suportat decît mizeriile mici, cum a fost recuperarea Dacă Shepard, care nu-i un vorbăreț, s-a plîns că nu o due strălucit în capsula balansată de valuri moment dificil, cu toată suita aceea de operații greoaie ce ne aducea aminte că pe pămînt sîntem încă foarte stîngați, și că mai sînt, oricum multe de făcut pentru a egala măiestria

șborului, dacă și el, Shepard, s-a văitat, înseamnă că Terra e încă prea dură la cădere.

Tot e bine că n-au căzut în mijlocul cine știe cărui trib de canibali uitat de lume, taman de lăsat secului și că, din capsulă, n-au nimerit direct în cazanul cu apă în clocot pregătita pentru supă, totul e posibil, dacă stăm și ne gîndim bine.

Tot e bine că n-a apărut un rechin, că praful ăla a avut efect; ca o paranteză, substanța nu se pune în comerț, s-o folosească tot globul?

Dar virusii, dar microbii?... Nu, în mijlocul oricărui grandori, să nu uităm ce e încă mizerabil. Inima mi s-a strîns cînd l-am văzut pe cel trei oameni ai stelilor cu botnițe la gură, intrînd la trap în dușă ca niște vădufăciori, făcînd totul semne prietenești și pline de speranță spre carantina lor, — lasă că trece.

MAX ERNST: CUCUVEAUA

shakespeare

Sonete

SONETUL XV

Cînd vād cā tot ce crește-i rod netrainic,
O clipā doar sortit desāvîrșirii,
Și simt cā-i talmăcită-n stele, tainic,
Pe boltā, uriașā scenā-a Firii ;

Cînd îi privesc pe oameni ca pe flori,
Vlăstare nouă sub același cer,
De sevā plini ori goi ; cînd mîndri sorti
Cînd bieți ologi, uitați de toți cînd

pier —

Atunci chiar gîndul nestatorniciei
Și mai de preț în ochii mei te poartā :
Dar chipul prins sub geana veșniciei
Îl vād în umbre, vestejit de soartā

Și războiesc, de dorul tūu robit,
Cu Timpul, s-ā-ți redau ce ți-a rāpit !

SONETUL XXVII

Sfios cînd se adunā gînduri mute,
Din sāvîrșitul timp chem amintiri,
Și plîng fāpturile pe veci pierdute,
Dureri strāvechi, cumplite irosiri !

Atunci simt pleoapele înlăcrimate
Din taina morții pe cei dragi trezind,
Și stînsul geamāt din trecut se-abate ;
Apusele icoane dor, murind..

Și simt amărăciunea mai amarā,
Dureea crește mai îndureratā ;
Trist socotesc tristețea de-odinioară,
Supus, plătesc din nou aceeași platā.

Dar totul ce pierdut-am, tu rāscumperi,
Și vechea mea durere o astîmperi !

SONETUL XXXI

În pieptul tūu se-mbinā inimī mii,
Domnește dragostea, tot ce mi-i drag,
Descopār patimi vechi, prietenii,
Tot ce crezusem prins de-al morții

prag..

O, cîte lacrimi fāră preț am plîns
În ochi ce sfînt fior le sāgeta ;
Dar ce iubirea pentru umbre-a strîns
Azi reinvie în fāptura ta !

În ea, iubesc un cunoscut mormînt
Împodobit cîndva, încununat
De patimi moarte. Însā darul sfînt
Dat lor, mai viu în tine-i intrupat !

Icoana lor în tine-o pot vedea,
Și tu, prin ea, ai tot, chiar viața mea !

SONETUL XXXIII

În slava dimineții am vāzut
Ades, pe culmi lumini, alint domnesc,
Prin pājști verzi, neprețuit sārut
Și-n palid val, polei vrājitoresc.

Azi, urmāresc șirag de nori cumplit
Și caer lung în bolți de nepătruns
Furiș slujînd, sub cerul pustiit,
În miazānoapte, chipul cel ascuns ! —

Aidoma luci iubirea-n zori,
Fugarā biruință de un ceas,
Împresuratā de atîția nori...
Mai drag mi-i însā freamătul rāmas.

Lumeștii sori ne-ntrziat pālesc ;
Dar și în ceruri sori se irosesc...

SONETUL XLIX

Cîndva, cînd va sosi această clipā,
Cusururi multe-n mine vei afla,
Și socotind cā-i furt ce-mi dai, risipā,
Neprețind mă vei înstrăina.

Cîndva, cînd pe alătura vei trece
Și nici o razā-n ochi nu va luci,
Priviri strāine de mā vor petrece,
Sens nou și crîncen dacā vor vādī —

Cîndva, eu nu știu cînd, mă voi ascunde
În adîncimi de cuget pustiit,
Dar mîna-nalf, jurînd cā ori și unde
Voi spune cā pe drept sînt osîndit ;

Eu sînt nevolnic, tu, deasupra legii ;
Pe rob iubind... nu-l apārā nici regii !

SONETUL LXI

Vrea chipul tūu, cînd treji îmi ține
Ochi grei de somn în nopțile trudite,
Prin stol de umbre,asemenea cu tine,
Vrei s-ā-ți bați joc de gene ostenite ?

Trimis-ai duhul tūu s-ā mă pîndească,
Trudind, strābătător de-atîta cale,
Rușinea tihnei s-ā-mi desvāluiască ?
E miezul, țînta geloziei tale ?...

Portretul și ilustrațiile de VAL MUNTEANU

O, nu-i iubirea ta în stare încă
Trezie s-ā-mi însușle ! Mā trezește
Tulburătoarea-mi dragoste adîncā :
În miez de noapte, pragnic te slujește !

În veghea mea, de-a mele pleoape
Departa stai, — de alții ești aproape !

SONETUL LXIV

Cînd mîna Timpului o vād slujînd
Al faimei chip, trecutul îngropat ;
Semețe turnuri la pāmînt zăcînd
Și bronzul veșnic, morții închinat ;

Cînd vād oceanul flămînzit cum pune
În stăpînirea-i vitregā, uscatul ;
Și cum acesta marea o supune,
Cum piere, ori rodește-mbelsugatul ;

Cînd al schimbării semn necruțător
Domnii întînse poate irosi —
În cuget drāmuesc ruina lor :
Cruđ, Timpul și iubirea-mi va rāpi ?

Gînd ce mi-i moarte ! Stāruie stingher...
Și prînd s-ā plîng cā string comori ce
pier !..

SONETUL LXV

Dacā pāmîntul, marea nesfîrșitā,
Arama, piatra, toate-s pieritoare,
Cum frumusețea n-ar fi osînditā,
Puterea ei neîntrecînd o floare ?

Al verii dulce suflu, cum s-ā-ndure
Al vijeliei iureș ? Nici un munte,
Nici porți de-oșel nu vor putea, ușure,
Încrîncenarea vremilor s-ā-nfrunte !

O, cugetul înpăimîntat îndrugā :
Cum mîntui ale vremii giuvaere ?
Prin ce minuni, ce miini pot prinde-n
fugā,

Oprînd a frumuseții irosire ?...

Prin vraja slovei ! În smolita-i patā,
Iubirea străluci-va ne-ntinatā !

SONETUL LXXIII

În mine port un anotimp în care
Poi galbene și rare se desprînd,
În frigul crengilor tremurătoare
Pe care eri stau pāsări ciripînd.

În mine vezi luciri mereu mai stinse
Topindu-și în amurg lumina,
De-a nopții beznā pe furis cuprinse ;
Al morții chip secund le dā odihna.

În mine vezi cum pîlpîie vāpaia
Și cade pe cenușa tinereții,
Precum pe-al morții pat și vilvātaia
Din suflet moare : duh și hranā vieții.

Scrutînd aceasta, dragostea-i sporitā
Iar soarta mea o vezi pecetluitā !

SONETUL LXXXVII

Rāmii cu bine ! Nu ai fost nicicînd
Un bun al meu. De preț nemāsurat
Ți-i zapisul, o știi, și deslegînd
Ce te lega, înscrisu-i încheiat.

Sā mi te dai ce oare te-a-ndemnat ?
Cum oare-atîț belșug m-a-nvrednicit ?
Nimic nu-nsemn, iar daru-i prea bogat !
Pierd orice drept ; pe drept mi l-ai

rāpit !

Te-ai dat, cît prețuiești, necunoscînd ;
Ori poate-asupra mea te-ai înșelat ?
Ai dăruiț prea mult, neprețînd,
Iar azi ai cumpānit cu-adevārat...

Vis fluturat, aevea, dar sfîrșit...
O clipā domn, — neant, cînd m-am
trezit !

SONETUL LXXV

În cuget tu-mi ești hranā ca un fruct,
Ca-n glie stropul dulcelui april !
Și pentru rodul tihnei tale lupt
Cum lupți s-ā aperi bunul tūu umil.

Cînd mîndru-s de rivnitele comori
Și-nșingurat cerc a mă desfātā —
Cînd fug de hoși, cuprîns de reci

fiori, —

Cînd lumii-ntrégi fālos m-aș arātā !

De-mi stai în fātā mă socot bogat,
Sārman altāt'... setos doar te privesc...
Dar tot ce stāpînesc de tine-i dat
Și tu-mi închipui tot, ce jinduiesc !

Astfel tînjesc ori freamăt rînd pe rînd,
Cînd totul cuprinzînd, cînd tot

pierzînd !

SONETUL XC

Urāște-mā de vrei ; acum m-ā-nfringe,
Acum ; de lume-s încolțit ; amarnic
Urāște-mā, tu soartā-mi fii, m-ā frînge
Pieirea-mi n-o tārāgāna fājarnic !...

De grea tristețe sufletul de-l mîntui,
Tîrziu, pe-ascuns nu-i mai sāpa

mîhnirea ;

De-al nopții vișor vînzolit pāmîntu-i
Chiar dacā-n zori, ploī tānuie pieirea...

Nu pregeta ! Acum m-ā-nstrāinează ;
Nu mārunți osînda-n vremi : azi

moartea-i

Otrava pārāsrîri ! Deci cutează,
Țînteste drept, s-ā simt puterea soarte !

Apoi, a suferinței încleștare
De te-am pierdut, ușoară mi se pare !

SONETUL XCVII

Asemeni iernii depārtarea-mi furā
A vremii încîntare-n sbor grābit.
Și simt înghețul, cînd sub zarea surā
Decembre sterp se-așterne girbovit.

Și totuși timpul scurs a fost vāratec,
Iar toamna s-a-mplinit cu rod bogat,
Însămîntatā-n jocul nebunatrec
Ca vādova cu soțul rāposat !

Întreaga roadā-mi pare deci nedreaptā,
Nādejdī orfane, zāmisliri nevrute...
A verii desfātare de te-așteaptā,
Tu ești departe, pāsările-s mute,

Ori cîntā-a jale, atîț de nefiresc
Cā-n spaima iernii frunzele pālesc.

În românește de NICOLAE ARGINESCU- AMZA

SONETUL CXIV

În cuget dacā-mi fāurești cumunā,
Regesc flagel — simt lingușiri

ce-mbatā ;

Dar ochiul adevār rivnesc s-ā-mi spunā
Cînd minte vraja-n gene strecuratā...

Cāci tot ce-i slut, meșteșugit
preschimbā
În fragedā fāpturā îngerească,
Și tot ce-i rāu, desāvîrșitā limbā
Cerească prinde-n raza-i nelumească !

Desigur mint înșelătoare pleoape,
Vișări de cuget ne-ngrādit, sorbite
De ochiul treaz ; tot mai aproape
Rîvnind licoarea cupei hārāzite !

Otravā ? Fie ! Fāră de zābavā ;
Întîi sorbit-au ploapele, otravā !...

SONETUL CXVI

În calea dragostei eu nu știu piedici
Cînd sufletele se-mpletesc, iubînd ;
Tu — schimbā-lume, — preschimbare
predici
Mereu fugar, de dragoste fugînd !...

O, nu ! Ca piatra de hotar încearcā
Iubirea s-ā înfrunte vijelii,
Cum steaua cîrmaie pribeaga barcā,
Cu licār nestemat, sus, prin stihii.

Nu-i jucāria timpului, iubirea ;
Chiar sub al coasei vremii ascuțit
Nici zi, nici orā nu-i preface firea
Cînd rumenii obraji pier pe juris.

Și dacā mi se dovedește c-am greșit,
N-am scris un stih și nimeni n-a iubit !

SONETUL CXXV

De ce vestita flamarā s-ā-ți port,
Stegar slujînd mārîrile lumești
Cînd prābușit curînd va fi, și mort
Tot ce durezi, cercînd s-ā-nveșnicești ?

Nu pier în vînt alaiuri și domnii ?
Și nu plātești huzurul înzecit
Cînd calci trufaș curate bucurii
Și capricios, rivnești nesāvuit ?

Slujesc doar spiritul și te aleg,
Prinos sārman port, dar cu gînd deschis,
Din cuget nemeșteșugit, întreg
Drept schimb în jertfa mutā datu-mi-s.

S-alungi dar iscodirile, aștept,
Cāci silnic n-ai s-ā frîngi un cuget

drept !

SONETUL CXXVI

O tu, copil gîngas, al vremii ornic
În mînā-l ții, și coasa-i minui spornic ;
Rāpui vieți ce-n jur se ofilesc —
Pe cînd tu crești în chip dumnezeiesc !

Stāpînā-i Firea ne-ngrādit ; cînd noi
'Nainte mergem, ea ne dā-napoi ;
Dar poate-o fāptuiește chibzuit
Cercînd s-ā frîngā pîrgul pustiit !
Chiar de te place, teme-te de ea :
Comoară ești, unealtā doar te vrea !

Tîrziu, cînd Legea calea-i va aține,
Te va preda, supusā, și pe tine !

SONETUL CXXIX

Risipā și rușine, duh zānatec
E-n pasul desfrînat, dar și rivnit,
Desfrîul tot spurjer e prea sāvitatec
Înșelător și singeros, nesāvuit.

Abea sātul desgustul îl cuprinde
De nebuneasca pradā lui sortitā ;
Prin nebuneasca pradā urā-nînde,
Momeli ce pot smînti de-s înghițite.

Nebun, hāituitorul, chiar de are,
Nespus avînd, mai vrea ; dar și plictisul
La pîndă stā, cînd nāzuința moare
Cu stinse bucurii — în urmā-i, visul...

Știm toate-acestea, dar vreun om
māsoarā
Rivnitul cer, în iad cînd ne coboară ?

SONETUL CXXXII

Ce dragi mi-s ochii tūi, înduioșāți
Cā sufletul tūu mîndru nu mă vrea !
Îmi par de-al tūu dispreț îndoliați,
Prietenii urmārînd durerea mea.

Într-adevār nici soarele, cînd zarea
Cu stîni obraji în zori învāpăiazā,
Nici steaua ce vestește înserarea
Amurg mai auster nu-njorează.

O, de-ar putea privirea ta cernitā
Mereu spre doliu duhul s-ā-ți atragā !
În doliu s-ā te porți, și mai rivnitā
Și mila s-ā te-mpodobească-ntraga !

Jura-voi cā frumuosul e-noptat
Și cā urit, e chipul luminat !

SONETUL CXXXV

Te vor prea multe... fie Will îți place,
Îl ai, Will în genunchi, Will nechemat...
Și poate de prisos cînd nu-ți dā pace,
Voinței tale vrînd-nevrînd adāugat !

Voi-vei tu, atotcuprinzătoare
Voință-n tine s-ā mi-l lași cuprîns ?
Cînd alți te-au vrut, tu, binevoitoare
Cu toți ai fost ! — Alungi un singur
îns ?

Chiar ale mārîi nesfîrșite ape
Primesc ploī veșnic ! Stropul cel umil
E spornic !... Will te vrea, de Will
aproape

Și mai bogatā ești, voinđ prin Will !

Prea mulți te vor ; îi lasā, sînt la jel.
Tu cugetā la Will, eu sînt în el !

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție :
Constantin Iosif

REDACTIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 24 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTIINȚII”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginator : Nicolae Ion